

Vastaajan asema käräjäoikeuksien summaarisessa menettelyssä

Paula Mäkelä

2018 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Vastaajan asema käräjäoikeuksien
summaarisessa menettelyssä**

Paula Mäkelä
Liiketalouden tradenomi (AMK)
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2018

Paula Mäkelä

Vastaajan asema käräjäoikeuksien summaarisessa menettelyssä

2018

Sivumäärä 66

Opinnäytetyön tarkoituksena on tehdä ohje vastaajille summaarisiin asioihin liittyen. Työssä perehdytään vastaajan asemaan ja vaikutusmahdollisuuksiin, minkä perusteella muodostetaan ohje summaarisen asian vastaajalle. Summaariset asiat ovat suppeita riita-asioita, jotka liittyvät yleensä velkomuksiin ja huoneenvuokra-asioihin. Opinnäytetyön toimeksiantaja on Kanta-Hämeen käräjäoikeus. Käräjäoikeudet käsittelevät ensimmäisenä oikeusasteena riita-, rikos- ja hakemusasioita.

Opinnäytetyötä aloittaessa toimeksiantaja oli huomannut, että vastaajille olisi hyvä olla kirjalliset ohjeet, jotka vastaisivat vastaajien yleisimpiin kysymyksiin. Ohjeen tarkoituksena on tehostaa työskentelyä sitä kautta, että vastaajien ei tarvitsisi kysyä neuvoja käräjäsihteeriltä, vaan samat vastaukset saisi myös ohjeesta, joka on toimitettu vastaajalle haasteen liitteenä.

Teoreettinen viitekehys käsittelee summaarisia asioita, tuomioistuimen toimivaltakysymyksiä, oikeudenkäyntikuluja, perintää ja luottotietoja. Teoreettista viitekehystä tehdessä on taustalla ollut ajatus, että teoreettisen viitekehysten tieto olisi jollakin tavalla hyödyllistä vastaajalle. Teoreettisessa viitekehyksessä on käyty läpi kokonaisuuksia, jotta voidaan perustellusti ottaa kantaa vastaajia askarruttaviin kysymyksiin ja vastaajan asemaan.

Vastaajien yleisimpiä kysymyksiä lähdettiin selvittämään laadullisen tutkimuksen menetelmin. Metodina käytettiin teemahaastattelua. Haastattelun perusteella vastaajien kysymykset liittyvät, määräaikaan, maksamiseen, luottotietoihin, oikeudenkäyntikuluihin, perintäkuluihin, kanteen peruutukseen, vastaamiseen, muutoksenhakuun sekä siihen, mitä pitäisi tehdä.

Tulosten ja tietoperustan perusteella luotiin ohje vastaajalle summaarisiin asioihin, joissa kerrotaan lyhyesti ja käytännönläheisesti vastaukset vastaajien yleisimpiin kysymyksiin. Ohjeesta olisi voitu tehdä informatiivisempi, mutta toisaalta se olisi tehnyt ohjeesta vaikeaselkoisemman.

Työhön liittyviä tutkimuskysymyksiä ovat mitkä ovat vastaajien yleisimpiä kysymyksiä summaarisissa asioissa, onko käräjäoikeus esteellinen antamaan ohjeistusta, mitkä ovat toimivaltaisia tuomioistuimia summaarisissa asioissa sekä millaisia vaikutuksia johtuu summaarisiin asioihin liittyvästä lakimuutoksesta. Kaikkiin asetettuihin tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset.

Asiasanat: Summaarinen asia, perintä, luottotiedot, oikeudenkäynti.

Paula Mäkelä

Defendant's status in district court's summary procedure

2018

Pages

66

The purpose of this thesis is to bring specification to defendants connected with summary procedure. This thesis will make people more aware of a defendant's status and defendants' possibilities to influence. Summary cases are reduced civil cases that are usually connected with a demand for payment and renting of a flat. The thesis' principal was Kanta-Häme district court. District courts handle as first instance criminal cases, civil cases and non-contentious civil cases.

In the beginning of this thesis, the principal had noticed that it would be good to have written specification that would answer the most common questions of a defendant. The purpose of the specification is to focus the work in Kanta-Häme district court by having far less phone calls from defendants. The same information is obtained by calling the secretary and by reading the specification. The specification will be delivered to defendants with the subpoena.

The knowledge base handles; summary procedure, court's authority questions, legal expenses, collection and credit information. While planning the knowledge base there was a thought that the knowledge base's information must be somehow useful to defendant. The knowledge base includes complexities, so it would be possible to take a position in relation to the defendant's status.

Defendants' most common questions were determined by quality research methods. The used method was a theme interview. On the grounds of the interview defendants' questions are related to; time limit, paying, credit information, legal expenses, collection expenses, cancelling the suit, responding to a suit and what they should do in their position.

The specification was created by using the results of theme interview and the knowledge base. In the specification it is told briefly and practically answers to a defendant's most common questions. The specification could have been more informative but on the other hand it would have made it more difficult to understand.

The study's research questions were; what kind of questions defendants' usually have in summary procedure, is a district court prevented giving instructions, which courts are authorized to handle summary cases and what kind of influence the change in the law has had on summary procedure. For all the set research questions answers were received.

Keywords: Summary procedure, collection, credit information, trial.

Laki-, asetus- ja lyhenneluettelo

HE Hallituksen esitys

KKO Korkein oikeus

OK Oikeudenkäymiskaari (4/1734)

PL Suomen perustuslaki (731/1999)

Laki saatavien perinnästä (513/1999)

Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003)

Luottotietolaki (527/2007)

Oikeusministeriön asetus vastapuolen maksettavaksi tuomittavista oikeudenkäyntikuluista oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §:ssä tarkoitetuissa asioissa (1311/2001)

Tuomioistuinlaki (673/2016)

Tuomioistuinmaksulaki (1455/2015)

Sisällys

1	Johdanto	8
2	Toimeksiantaja.....	8
3	Summaariset asiat	9
3.1	Summaariset asiat oikeudenkäymiskaassa	10
3.2	Summaarinen menettely.....	12
3.3	Kanteeseen vastaaminen	15
3.4	Kanteen peruutus.....	16
3.5	Muutoksenhaku summaarisissa asioissa	16
3.6	Oikeudenkäyntikulut summaarisissa asioissa.....	17
3.6.1	Oikeudenkäyntimaksut	17
3.6.2	Asianosaiskulut	18
3.6.3	Oikeudenkäyntikulujen kuluvastuu	20
3.7	Tuomioistuimen rooli riita-asian oikeudenkäynnissä	21
3.8	Tuomioistuinten toimivalta summaarisissa asioissa	23
3.8.1	Oikeusasteellinen toimivalta	24
3.8.2	Asiallinen ja alueellinen toimivalta.....	24
3.8.3	Oikeuspaikan määräytyminen summaarisissa asioissa.....	25
3.8.4	Valinnaiset oikeuspaikat	26
3.8.5	Ehdottomat oikeuspaikat.....	27
3.8.6	Toissijaiset oikeuspaikat	27
3.8.7	Oikeuspaikkasopimus	27
3.8.8	Forum-menettely.....	28
3.8.9	Alioikeusuudistuksen vaikutukset summaarisiin asioihin.....	28
4	Perintä	30
4.1	Vapaaehtoinen perintä.....	31
4.2	Hyvä perintätapa	31
4.3	Maksuvelvollisuuden kiistäminen	32
4.4	Kuluttajasaatavan perintä.....	32
4.4.1	Aikarajat kuluttajasaatavien perinnässä.....	33
4.4.2	Kuluttajasaatavan perinnän keskeytys	34
4.5	Tratta	34
4.6	Velallisen maksusuoja	35
4.7	Varojen kohdentaminen	35
4.8	Perintäkulut	36
4.8.1	Perintäkulujen enimmäismäärät kuluttajasaatavissa	36
4.8.2	Kokonaiskuluvastuu kuluttajasaatavissa	38

5	Luottotiedot	39
5.1	Hyvä luottotietotapa	39
5.2	Luottotietojen laatu ja alkuperä	40
5.3	Henkilöluottotietoina tallennettavat maksuhäiriötiedot	40
5.4	Henkilöluottotietojen säilymisajat luottotietorekisterissä.....	41
5.5	Henkilöluottotietojen luovuttamisen ja käyttämisen yleiset edellytykset.....	43
5.6	Yrityksen maksuhäiriötiedot.....	44
5.7	Yritysluottotietojen säilymisajat luottotietorekisterissä	45
5.8	Merkinnöistä tiedottaminen rekisteröidylle	47
5.9	Tarkastusoikeus ja virheen oikaisu	47
6	Laadullinen tutkimus	47
6.1	Aineiston kerääminen laadullisessa tutkimuksessa	49
6.2	Laadullisen tutkimuksen haastattelun toteutustavat	50
6.3	Huomioitavaa tutkimushaastattelun toteutuksessa	51
7	Tulokset	52
7.1	Haastattelun tulokset	53
7.2	Ohjeen muodostaminen vastaajalle	55
8	Johtopäätökset.....	56
9	Arviointi	57
10	Lähteet.....	60
11	Kuviot	63
12	Taulukot.....	63
13	Liitteet	64

1 Johdanto

Harjoittelu- ja työssäoloni aikana Kanta-Hämeen käräjäoikeudessa havaitsin, että yllättävän moni vastaaja soittaa käräjäoikeuteen kysyäkseen neuvoa summaariseen asiaan liittyen. Myös muu henkilökunta, kuten summaaristen asioiden käsittelijät ja haastemiehet olivat havainneet, että vastaajat kysyvät jatkuvasti samoja kysymyksiä käräjäoikeuden henkilökunnalta.

Puhuimme esimiehen kanssa opinnäytetyön aiheesta ja esille nousi vastaajan asema käräjäoikeuksien summaarisissa asioissa ja siihen liittyen tuotoksena ohje summaarisen asian vastaajalle. Johanna Granqvist on aiemmin tehnyt vastaavanlaisen ohjeen Hyvinkään käräjäoikeuteen ja se oltiin havaittu siellä hyödylliseksi. Kuitenkin Granqvist teki työnsä noin kymmenen vuotta sitten ja moni asia on siitä ehtinyt muuttua ja muuttuukin lähiaikoina. Nina Luomalahti on tehnyt Kanta-Hämeen käräjäoikeudelle vuonna 2012 oppaan kantajille summaarisissa asioissa, jonka tarkoituksena on helpottaa haastehakemuksen laadintaa.

Harjoittelun aikana kuulin summaarisiin asioihin liittyvästä lakimuutoksesta. Menettelyllisesti ei suuria muutoksia ollut luvassa. Lakimuutoksen myötä muun muassa summaaristen asioiden käsittely keskitetään tiettyihin käräjäoikeuksiin. Summaariset asiat olivat lakimuutoksen myötä ajankohtainen aihe.

Työn tuotoksen eli ohjeen summaarisen asian vastaajalle tarkoituksena on auttaa vastaajia ymmärtämään tilanteensa ja vaikutusmahdollisuutensa summaarisessa asiassa. Ohje haluttiin laatia vastaajaa ajatellen, joten järjestettiin teemahaastattelu, jossa oli tarkoitus selvittää vastaajia eniten askarruttavat asiat. Haastatteluun osallistui kymmenen vuoden summaaristen asioiden käsittelykokemuksella hakemus- ja summaaristen asioiden yksikkövastaava sekä haastemiesten esimies, jolla on noin kolmenkymmenen vuoden kokemus tiedoksiannoista. Kun summaariset asiat ja vastaajia askarruttavat asiat oltiin käyty läpi perusteellisesti teoriassa, luotiin vastaajille ohje summaarisiin asioihin. Ohje oli tarkoitus tehdä siten, että se on validi vielä lakimuutoksen jälkeenkin ja että sitä voidaan hyödyntää muissakin käräjäoikeuksissa. Ohje vastaajille löytyy tämän työn liitteenä.

Lähteinä työssä on käytetty Suomen lakia, kuten oikeudenkäymiskaarta, lakia saatavien perinnästä ja luottotietolakia. Lähteenä käytettiin myös lainvalmisteluaineistoja, oikeuskirjallisuutta ja korkeimman oikeuden oikeustapauksia.

2 Toimeksiantaja

Opinnäytetyön toimeksiantajana on Kanta-Hämeen käräjäoikeus. Käräjäoikeudet käsittelevät ensimmäisenä oikeusasteena riita-, rikos- ja hakemusasioita. Asiat käsitellään ja ratkaistaan

istunnossa tai kansliassa.¹ Vuonna 2017 käräjäoikeuksissa käsiteltiin 402 808 summaarista asiaa ja niiden keskimääräinen käsittelyaika oli 2,9 kuukautta.²

Kanta-Hämeen käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluu Forssa, Hattula, Humppila, Hämeenlinna, Janakkala, Jokioinen, Tammela ja Ypäjä. Kanta-Hämeen käräjäoikeudessa on myös maa-oikeus, jonka tuomiopiiri käsittää Päijät-Hämeen, Kanta-Hämeen ja Pirkanmaan kunnat. Sotilasoikeudenkäyntien osalta tuomiopiiriin kuuluu Panssariprikaati. Käräjäoikeuden kanslia ja istuntopaikka sijaitsevat Hämeenlinnassa. Haastemiesten toimipisteet sijaitsevat Hämeenlinnassa ja Forssassa.³

Käräjäoikeutta johtaa laamanni. Laamanni vastaa myös käräjäoikeuden tuloksellisuudesta. Käräjäoikeudessa on hallinto-osasto ja lainkäyttöosasto. Lainkäyttöosaston yhteydessä on hakemusasioiden ja summaaristen asioiden yksikkö. Hallinto-osaston yhteydessä toimii tiedoksiantoyksikkö, tuomioistuinharjoitteluyksikkö, yleiskanslia ja asiakaspalveluyksikkö. Laamanni toimii hallintoasioiden päällikkönä. Johtoryhmä avustaa laamannia. Johtoryhmässä käsitellään asioita, jotka liittyvät käräjäoikeuden kokonaisjohtamiseen ja -ohjaukseen. Siellä sovitaan myös tarvittavista toimenpiteistä tavoitteiden saavuttamiseksi.⁴

Hallinto-osasto vastaa henkilöstö-, talous- ja yleishallinnosta. Sen vastuualueeseen kuuluvat myös toimitilat, asiakaspalvelu, turvallisuus ja tiedoksiannot. Hallinto-osastolla käsitellään siis muita kuin lainkäyttöasioita. Osastoon kuuluvat laamanni, hallintosihteeri, yleiskanslian henkilöstö, haastemiehet ja käräjänotaarit.⁵

Osastonjohtaja johtaa lainkäyttöosastoa. Lainkäyttöosastoon kuuluvat käräjätuomarit, maa-oikeusinsinööri ja käräjänotaarien työparina työskentelevät käräjäsihteerit. Hakemus- ja summaaristen asioiden yksikössä on käräjäsihteereitä, harjoittelijoita ja kausiapulaisia.⁶

3 Summaariset asiat

Summaariset asiat ovat riidattomia velkomusasioita. Niissä asianosaisten välillä ei ole riitaa, mutta kantajan tarvitsee hakea oikeuksiaan tuomioistuimen kautta. Yleisimmin summaariset asiat liittyvät velkaan, huoneenvuokriin tai häätöön.⁷

¹ Tuomioistuinlaki (673/2016) 2 §

² Oikeusministeriö 2018, 35.

³ Kanta-Hämeen käräjäoikeus. Työjärjestys.

⁴ Kanta-Hämeen käräjäoikeus. Työjärjestys.

⁵ Kanta-Hämeen käräjäoikeus. Työjärjestys.

⁶ Kanta-Hämeen käräjäoikeus. Työjärjestys.

⁷ Etelä-Karjalan käräjäoikeus. Summaariset riita-asiat.

Summaarinen menettely on kevyt ja nopea verrattuna tavalliseen riita-asian oikeudenkäyntiin. Suppeat riita-asiat voivat kuitenkin muuttua riitaiseksi käsittelyn aikana, jolloin noudatetaan riita-asian oikeudenkäynnin menettelyä.⁸

3.1 Summaariset asiat oikeudenkäymiskaassa

Summaarisissa asioissa prosessin syy on yleensä maksuhaluttomuus tai -kyvyttömyys. Summaarinen prosessi on mahdollinen myös, kun asia koskee laittomasti saadun hallinnan tai olosuhteen palauttamista tai riidattomalla perusteella vuokralaisen häätöä.⁹

Summaarisia asioita käsitellään OK 5:3, OK 5:7, OK 5:13 ja OK 5:14 pykälässä.¹⁰ OK 5:3 mukaan haastehakemus voi olla pelkistetympi kuin normaalisti mikäli asia on kantajan käsityksen mukaan riidaton ja asia koskee tietyn määräistä saamista, hallinnan tai rikkoutuneen olosuhteen palauttamista tai häätöä.¹¹ Suppeassa haastehakemuksessa kerrotaan asiat, joihin vaatimus perustuu. Todisteita ei ole tarpeen ilmoittaa. Mikäli vastaaja vastaa kanteeseen ja kiistää sen perustellusti, menettää asia summaarisen luonteensa, jolloin siirrytään normaaliin siviiliprosessiin.¹²

OK 5:7 mukaan tuomioistuin voi hallinnan tai rikotun olosuhteen palauttamista koskevassa asiassa ennen vastaajan kuulemistä kantajan pyynnöstä väliaikaisesti määrätä hallinnan tai rikkoutuneen olosuhteen palauttamisen tai muun korjaavan toimenpiteen, kunnes toisin määrätään.¹³

Oikeudenkäymiskaaren OK 5:13 ja OK 5:14 koskee asian ratkaisemista kirjallisessa valmistelussa.¹⁴ Mikäli vastaaja, jota on kehoitettu kirjallisesti vastaamaan asiassa, jossa sovinto on sallittu ei vastaa määräajassa, ei ole esittänyt vastauksessa perusteita vastustamiselle tai perusteella ei ole vaikutusta asian ratkaisemiseen, voidaan asia ratkaista valmistelua jatkamatta. Kanne hyväksytään yksipuolisella tuomiolla. Siltä osin, kun kantaja on luopunut kanteesta tai se on selvästi perusteeton, kanne hylätään tuomiolla. Yksipuolinen tuomio voidaan antaa, vaikka kantaja ei olisi sitä vaatinut.¹⁵

⁸ Etelä-Karjalan käräjäoikeus. Summaariset riita-asiat.

⁹ Lappalainen & Hupli 2017, 1261.

¹⁰ Lappalainen & Hupli 2017, 1262.

¹¹ OK 5:3

¹² Lappalainen & Hupli 2017, 1262.

¹³ OK 5:7; Lappalainen & Hupli 2017, 1262.

¹⁴ Lappalainen & Hupli 2017, 1262.

¹⁵ OK 5:13

OK 5:14 mukaan vaatimuksen perustuessa velkakirjaan, vekseliin tai shekkiin vastaajaa on kehotettava vastaamaan kirjallisesti, ellei kantaja ole vaatinut, että vastaajaa kehoitettaisiin vastaamaan suullisessa istunnossa. Mikäli vastaaja ei vastaa kanteeseen, ei esitä todennäköisiä syytä kanteen vastustamisen tueksi eikä ole esittänyt lainvoimaista tuomiota, juoksevaa velkakirjaa, vekseliä tai shekkiä, jota voidaan käyttää kuittaukseen, ratkaistaan asia valmistelua jatkamatta. Kanne hyväksytään yksipuolisella tuomiolla ja siltä osin kuin kantaja on kanteesta luopunut tai se on selvästi perusteeton, kanne hylätään tuomiolla. Juokseva velkakirja, vekseli tai shekki, johon vaatimus perustuu, on liitettävä haastehakemukseen tai vastaukseen alkuperäisenä. Yksipuolinen tuomio voidaan antaa, vaikka kantaja ei olisi sitä vaatinut.¹⁶

Summaarisissa asioissa asian riidattomuus ilmenee siten, että vastaaja ei vastaa kanteeseen. Yksipuoliselta tuomiolta voi vältyä vain, jos vastaaja perustellusti riitauttaa asian. Kyseessä on hypoteekkikanne, mikäli on pyydetty saamisen määräämistä maksettavaksi sen vakuutena olevan kiinteistön arvosta. Mikäli hypoteekkikanne hyväksytään, katsotaan omaisuus heti ulosmitatuksi. Tällöin ulosmittaus tulee jo tuomitsemismenettelyssä, jolloin täytäntöönpanossa siirrytään seuraavaan vaiheeseen.¹⁷

OK 5:3

- Suppea haastehakemus ja suppea riita-asia

OK 5:7

- Hallinnan tai rikotun olosuhteen palauttamista koskeva asia

**OK 5:13-
14**

- Asian ratkaisusta kirjallisessa valmistelussa yksipuolisella tuomiolla

¹⁶ OK 5:14

¹⁷Lappalainen & Hupli 2017,1262.

Kuvio 1: Summaarisen asian sääntely oikeudenkäymiskaassa.¹⁸

3.2 Summaarinen menettely

Käsittely käräjäoikeudessa alkaa kantajan haastehakemuksella. Suurin osa haastehakemuksista tulee suurilta perintätoimistoilta, mutta myös yksityiset henkilöt voivat toimittaa haastehakemuksen.¹⁹

Haastehakemuksessa tulee ilmoittaa vaatimukset, niiden perusteet, yksilöitävä sopimus, sitoumus tai muu vastaava kirjallinen todiste, oikeudenkäyntikuluvaatimus, perintäkuluvaatimukset sekä ilmoittaa toimivaltainen tuomioistuin. Siihen tulee laittaa myös tuomioistuimen nimi, asianosaisten tiedot prosessiosoitteineen sekä ilmoitettava onko saatava riidaton.²⁰

Alioikeuksille on luotu järjestelmä, jossa menettely hoidetaan kokonaisuudessaan ATK-pohjaisena. Suurimmat perintätoimistot voivat lähettää haastehakemuksensa sähköisen järjestelmän kautta. Haastehakemus voidaan toimittaa myös sähköpostilla tai paperisena. Kaikilla on oikeus toimittaa haastehakemus sähköpostilla, postilla tai faksilla. Sähköisen järjestelmän kautta saa toimittaa vain oikeusministeriöltä luvan saaneet tahot.²¹

Kun haastehakemus on toimitettu käräjäoikeuteen, haastehakemus tarkistetaan ja annetaan tiedoksi.²² Tuomioistuin tutkii viran puolesta oikeudenkäyntikulujen määrän sekä tutkii, onko hakemuksessa selvästi perusteettomia vaatimuksia.²³ Korkein oikeus on ratkaisussaan KKO 2015:76 arvioinut tuomioistuimen tutkimisvelvollisuutta summaarisessa menettelyssä. Tuomioistuimen tutkimisvallan lähtökohtana on OK 24:3 säännökset. Niiden mukaan tuomioistuin ei voi tuomita muuta tai enempää kuin asianosainen on vaatinut eikä tuomiota asiassa, jossa sovinto on sallittu, saa perustaa seikkaan, johon asianosainen ei ole vedonnut.²⁴

Siltä osin kuin kantaja on luopunut kanteesta tai se on selvästi perusteeton, hylätään kanne tuomiolla. Riita-asioissa, joissa sovinto on sallittu, on tutkimisvalta suppea. Lähtökohtana on määräämisperiaate, jonka mukaan asianosaiset määrittävät oikeudenkäynnin kohteen. Arvioitavaksi viran puolesta tulee se, että onko kanne kokonaan tai osittain perusteeton.

¹⁸ OK 5:3,7,13-14.

¹⁹ Etelä-Karjalan käräjäoikeus. Summaariset riita-asiat.

²⁰ OK 5:2-3; Karttunen ym. 2015, 351.

²¹ HE 79/1993, 6.

²² Etelä-Karjalan käräjäoikeus. Summaariset riita-asiat.

²³ KKO 2015:76

²⁴ KKO 2015:76

Perusteettomuudella tarkoitetaan lähinnä oikeudellista perusteettomuutta. Oikeudellinen perusteettomuus ilmenee arvioitaessa vaatimuksia ja tosiseikkoja. Vakiintuneesti perusteettomuudella tarkoitetaan sitä, että ilmoitetuista tosiseikoista ei voi lain mukaan seurata sitä mitä kantaja vaatii tai kanne perustuu seikoille, jotka lähtökohtaisesti tunnetaan vääriksi. Korkein oikeus myös katsoo, että tuomioistuimen ei tule viran puolesta lähteä tutkimaan kohtuullistamisen edellytyksiä.²⁵

Korkein oikeus myös toteaa, että riita-asioissa tutkimisvalta ja -velvollisuus voivat olla kuvattua laajemmat Euroopan unionin kuluttajasäännösten nojalla. Unionin ratkaisukäytännön mukaan kansallinen tuomioistuin on viran puolesta velvollinen turvaamaan EU:n kuluttajansuojadirektiiveihin perustuvan suojan.²⁶

Korkein oikeus on katsonut ratkaisussaan, että tuomioistuimen tulee omasta aloitteestaan tarkistaa, onko käsiteltävänä olevassa asiassa kyse sopimusehtodirektiivin soveltamisalan mukaisesta kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisestä vakiosopimusehdosta. Mikäli näin on, tulee tuomioistuimen arvioida ehdon kohtuuttomuutta viran puolesta. Tuomioistuimen on ryhdyttävä tutkimaan asiaa, kun tutkimisen edellyttämät oikeudelliset ja tosiasialliset seikat ovat selvillä. Tuomioistuimen tulee tarvittaessa pyytää lisäselvitystä. Tutkimisvelvollisuus ei riipu siitä, vetoaako vastaaja ehdon kohtuuttomuuteen tai asemaansa kuluttajana.²⁷ Unionin oikeuden johdosta Suomen säädöksiä tulee soveltaa siten, että otetaan huomioon unionin kuluttajaa suojaavat oikeudet. Tällöin voidaan tulkita, että selvästi perusteettomana ja viran puolesta hylättävänä voidaan pitää kannevatimusta, joka perustuu sopimusehtodirektiivin vastaiseen kohtuuttomaan sopimusehtoon. Tutkimisvelvollisuus ei riipu kuluttajan esittämistä väitteistä.²⁸

Mikäli haastehakemus hyväksytään, annetaan se tiedoksi vastaajalle. Haaste voidaan antaa tiedoksi puhelimitse, vastaanottotodistuksella, saantitodistuksella, haastemiehen kautta ja tietyin ehdoin se voidaan antaa tiedoksi sijaistiedoksiantona tai kuuluttamalla Virallisessa lehdessä.²⁹

Puhelintiedoksiannossa haasteen sisältö kerrotaan vastaajalle puhelimitse ja asiakirjat postitetaan vastaajalle. Puhelintiedoksiantoa voidaan käyttää vain, jos asia koskee tietyn määräästä saamista eli esimerkiksi häätöä ei voida antaa puhelimesta tiedoksi. Kun haaste

²⁵ KKO 2015:76

²⁶ KKO 2015:60

²⁷ KKO 2015:60

²⁸ KKO 2015:60

²⁹ Karttunen ym. 2015, 351-353.

annetaan tiedoksi vastaanottotodistuksella, lähetetään asiakirjat ja vastaanottotodistus postitse vastaajalle. Vastaajan tulee allekirjoittaa ja päivätä vastaanottotodistus ja lähettää se käräjäoikeuteen saamassaan palautuskuoressa. Mikäli vastaanottotodistusta ei palauteta määräajassa, siirretään haaste haastemiehelle tiedoksi annettavaksi.³⁰

Mikäli haaste annetaan tiedoksi saantitodistuksella, lähetetään asiakirjat postiin, josta vastaajan tulee noutaa asiakirjat. Vastaajan noutaessa asiakirjoja hänen tulee allekirjoittaa saantitodistus, jonka jälkeen posti lähettää saantitodistuksen käräjäoikeuteen. Tiedoksiantopäivä on se, jona vastaaja on noutanut asiakirjat.³¹

Kun haastemies antaa haasteen tiedoksi, ottaa haastemies yleensä ensin yhteyttä vastaajaan kirjeitse tai puhelimitse. Vastaaja voi hakea asiakirjat käräjäoikeudesta ja tarvittaessa haastemies toimittaa asiakirjat henkilökohtaisesti vastaajalle.³²

Mikäli vastaaja välttelee haastemiestä, voidaan haaste antaa tiedoksi sijaistiedoksiantona. Tällöin haastemies voi hoitaa tiedoksiannon antamalla asiakirjat yli 15-vuotiaalle saman talouden jäsenelle. Mikäli kyseessä on yrittäjä, voidaan asiakirjat luovuttaa yrityksen työntekijälle. Mikäli ei ole ketään muutakaan kenelle asiakirjat voisi antaa, annetaan ne paikalliselle poliisiviranomaiselle. Haasteen tiedoksiannosta ilmoitetaan vastaajan kotiosoitteeseen. Mikäli vastaajalla ei ole kotiosoitetta tai häntä ei tavoiteta ilmoitetusta osoitteesta, voidaan haaste antaa tiedoksi kuuluttamalla Virallisessa lehdessä. Virallisen lehden julkaisussa kerrotaan lyhyesti haastehakemuksen sisältö ja tiedoksiantopäivä on se päivä, jona ilmoituksen sisältävä lehti julkaistaan.³³

Jos vastaajan ulkomainen osoite on tiedossa, annetaan haaste tiedoksi siellä, missä vastaaja asuu. Kantajan tulee kuitenkin pyytää tiedoksiantoa ulkomailla. Mikäli vastaaja asuu pohjoismaiden ulkopuolella, tulee asiakirjat käännettävä kohdemaan kielelle. Kääntämisestä aiheutuvista kuluista vastaa kantaja, mutta kantaja voi periä kulut vastaajalta.³⁴

Kun haaste on annettu tiedoksi, on vastaajalla 14 vuorokautta aikaa reagoida haasteeseen. Mikäli vastaajalla ei ole asiasta lausuttavaa eikä pysty maksamaan, ei vastaajan tarvitse tehdä asialle mitään. Vastauksen määräajan päätyttyä asia yleisesti ratkaistaan yksipuolisella tuomiolla. Yksipuolisella tuomiolla vastaaja veloitetaan suorittamaan saatavat kantajalle

³⁰ Karttunen ym. 2015, 351-353.

³¹ Karttunen ym. 2015, 351-353.

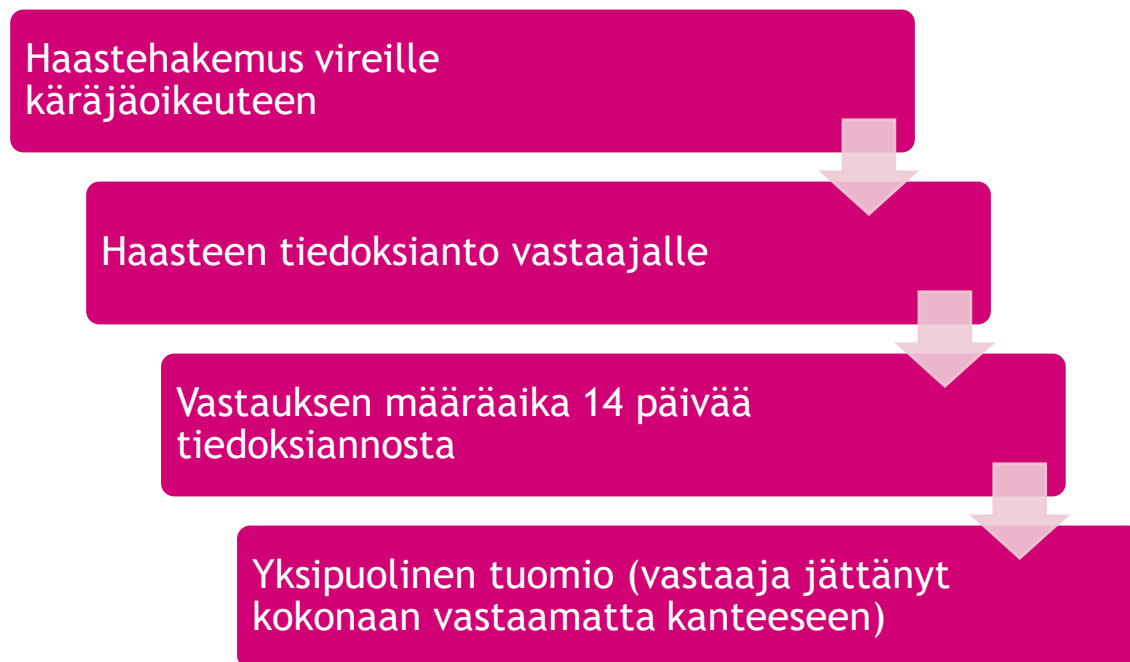
³² Karttunen ym. 2015, 351-353.

³³ Karttunen ym. 2015, 351-353.

³⁴ Karttunen ym. 2015, 351-353.

haastehakemuksen mukaisesti ja se toimii myös ulosottoperusteena. Halutessaan kantaja voi siis viedä ratkaisun ulosottovirastolle, joka hoitaa yksipuolisen tuomion täytäntöönpanon.³⁵

Kantaja ja vastaaja voivat sopia maksamisesta ja vastaaja voi maksaa haastehakemuksen mukaiset saatavat kantajalle. Sopiminen ja maksaminen ei kuitenkaan mitenkään kuulu käräjäoikeudelle. Ratkaisun antamista voidaan lykätä kantajan pyynnöstä. Käräjäoikeus ei myönnä maksuaikaa.³⁶

Kuvio 2: Tavanomaisen summaarisen asian käsittely käräjäoikeudessa³⁷

3.3 Kanteeseen vastaaminen

Vastaajan on tuomioistuimen haasteessa ilmoittamassa määräajassa vastattava kanteeseen toimittamalla vastaus tuomioistuimen kansliaan. Haasteessa tulee ilmoittaa myös seuraus vastaamatta jättämisestä. Vastauksen antamiselle asetettua määräaikaa voidaan erityisestä syystä pidentää, mikäli määräajan pidennystä pyydetään ennen määräajan umpeutumista.³⁸

Vastaajan on vastauksessaan ilmoitettava myöntääkö kanteen vai vastustaako sitä. Mikäli vastaaja vastustaa kannetta, tulee vastaajan vastauksessaan ilmoittaa perusteet

³⁵ Etelä-Karjalan käräjäoikeus. Summaariset riita-asiat.

³⁶ Etelä-Karjalan käräjäoikeus. Summaariset riita-asiat.

³⁷ Etelä-Karjalan käräjäoikeus. Summaariset riita-asiat.

³⁸ OK 5:11

vastustamiselle, joilla on merkitystä asian ratkaisulle. Vastauksessa tulee ilmoittaa todisteet, jotka vastustamisen tueksi esittää sekä mitä milläkin todisteella on tarkoitus näyttää toteen.³⁹

Vastauksessa tulee esittää myös mahdolliset vaatimukset oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta ja siihen tulee liittää asiakirja, johon vastustaminen perustuu, joko alkuperäisenä tai jäljennöksenä. Mikäli vastaaja kokee, ettei tuomioistuin voi ottaa asiaa tutkittavakseen, on vastauksessa tehtävä väite siitä.⁴⁰

Vastaajan mahdollinen asiamies tai oikeudenkäyntiavustaja ja prosessiosoite on ilmoitettava vastauksessa. Mikäli vastaus ei ole asianosaisen laatima, tulee vastauksessa olla laatijan nimi, allekirjoitus, ammatti ja kotipaikka.⁴¹

3.4 Kanteen peruutus

Kanteen peruutuksella tarkoitetaan prosessitoimea, jolla kantaja lopettaa kanteen ajamisen. Kanteen peruutus johtaa asian sillensä jättämiseen, jolloin asia lakkaa olemasta vireillä. Kun kanne jätetään sillensä, asia raukeaa. Mikäli kanne peruutetaan, voidaan asia laittaa vireille uudestaan myöhemmin uudella haastehakemuksella.⁴²

Mikäli vastaaja on vastannut kanteeseen, tulee selvittää, onko vastaajalla vaatimuksia asiassa.⁴³ Jos vastaaja on vastannut kanteeseen ja kantaja peruuttaa kanteen, on vastaajalla tällöin oikeus vaatia asian ratkaisemista.⁴⁴ Jos vastaaja ei ole vastannut kanteeseen, on peruuttamisoikeus rajoitukseton.⁴⁵

3.5 Muutoksenhaku summaarisissa asioissa

Yksipuolisesta tuomiosta ei saa valittaa ylempään oikeusasteeseen vaan muutosta haetaan takaisinsaannilla. Takaisinsaanti on muutoksenhakukeinoksi asiassa, jossa on annettu yksipuolinen tuomio.⁴⁶ Siltä osin kuin asia on ratkaistu tuomiolla, tulee asiasta valittaa hovioikeuteen.⁴⁷

³⁹ OK 5:10

⁴⁰ OK 5:10

⁴¹ OK 5:10

⁴² Lappalainen & Hupli 2017, 540.

⁴³ Rovaniemen hovioikeuspiirin laatuhanke 2015, 32.

⁴⁴ OK 14:5.

⁴⁵ Lappalainen & Hupli 2017, 541.

⁴⁶ Lappalainen & Hupli 2017, 1043.

⁴⁷ Lappalainen & Hupli 2017, 1045.

Mikäli asianosaista vastaan on annettu yksipuolinen tuomio, voi takaisinsaantia hakea siinä tuomioistuimessa, jossa yksipuolinen tuomio on annettu. Takaisinsaantia on haettava 30 päivän kuluessa siitä, kun yksipuolinen tuomio on annettu tiedoksi takaisinsaannin hakijalle.⁴⁸

Se, joka vaatii vastaajaa vastaan yksipuolista tuomiota, vastaa yksipuolisen tuomion tiedoksiannosta tappi puolelle. Tuomioistuin huolehtii yksipuolisen tuomion tiedoksiannosta vain, jos kyseessä on hypoteekkikanne tai se, jota vastaan yksipuolinen tuomio on annettu, on velvollinen suorittamaan korvausta valtiolle oikeusapulain nojalla.⁴⁹

Jos yksipuolinen tuomio on annettu, koska vastaaja ei ole vastannut kanteeseen, tulee takaisinsaantihakemuksessa ilmoittaa sellainen syy tuomion muuttamiselle, jolla olisi ollut merkitystä asiaa ratkaistaessa.⁵⁰

Yksipuolisessa tuomiossa on oltava muutoksenhakuohjeet. Siinä on ilmoitettava, ettei asiasta saa valittaa, minkä ajan kuluessa takaisinsaantihakemus on tehtävä sekä ilmoitettava mistä takaisinsaantia on haettava.⁵¹ Jotta takaisinsaantihakemus tutkittaisiin, tulee takaisinsaantia hakea määräajassa sekä noudattaa hakemukselle asetettuja sisältövaatimuksia. Mikäli takaisinsaantihakemus otetaan tutkittavaksi, jatketaan asian käsittelyä siitä, mihin ennen yksipuolista tuomiota jäätiin.⁵²

3.6 Oikeudenkäyntikulut summaarisissa asioissa

Oikeudenkäynnistä johtuvia rahallisia menoja kutsutaan oikeudenkäyntikuluiksi. Ne jaotellaan valtiolle suoritettaviin maksuihin eli oikeudenkäyntimaksuihin ja asianosaiskuluihin.⁵³

3.6.1 Oikeudenkäyntimaksut

Oikeudenkäyntimaksu syntyy oikeuslaitoksen palveluiden käyttämisestä ja sen suuruus määräytyy tuomioistuinmaksulain perusteella. Oikeudenkäyntimaksujen suuruus on aina kiinteä ja sen suuruus riippuu asian laadusta ja käsittelevästä oikeusasteesta. Asian vireille panija tai suorituksen tilaaja maksaa oikeudenkäyntimaksut.⁵⁴

⁴⁸ OK 12:15.1

⁴⁹ Lappalainen & Hupli 2017, 1045.

⁵⁰ OK 12:15.2.

⁵¹ OK 12:16

⁵² Lappalainen & Hupli 2017, 1045-1046.

⁵³ Lappalainen & Hupli 2017, 811.

⁵⁴ Lappalainen & Hupli 2017, 811.

Summaarisissa asioissa eli OK 5:3 mukaisissa asioissa, joissa haastehakemus toimitetaan käräjäoikeuteen tietojärjestelmäyhteyden kautta, on oikeudenkäyntimaksu 65 euroa. Mikäli haastehakemus toimitetaan muulla tavalla, on oikeudenkäyntimaksu 86 euroa. Jos kyseessä on riitautunut OK 5:3 mukainen asia, on oikeudenkäyntimaksun suuruus 250 euroa.⁵⁵

3.6.2 Asianosaiskulut

Asianosaiskuluja ovat muut asianosaisille oikeudenkäynnistä aiheutuvat kustannukset. Asianosaiskuluista usein suurin osa on asianajokuluja. Asianosaiskuluja ovat myös todistelukustannukset, matkakulut, ansionmenetykset sekä muut oikeudenkäyntiin osallistumisesta johtuvat kustannukset.⁵⁶

Velkomus- ja häätöasioissa on taksoitettu oikeudenkäyntikulujen kulukorvausjärjestelmä.⁵⁷ Oikeudenkäyntikulut velkomus- ja häätöasioissa tuomitaan perustaksan tai korkean taksan mukaisena. Perustaksaa käytetään tavanomaisissa asioissa ja korkeaa taksaa tavanomaista vaativimmissa asioissa.⁵⁸

Asia voidaan katsoa tavanomaista vaativammaksi, jos asiassa on käyty sovintoneuvotteluita, haastehakemuksen laatiminen edellyttää erityistä oikeudellista asiantuntemusta vaikean koronlaskentatilanteen tai vakuuksien takia sekä, jos samaan haastehakemukseen on kerätty useilta velkojilta kantajalle siirtyneitä saatavia. Asiaa ei voida katsoa vaativammaksi vain sillä perusteella, että yhdeltä velalliselta peritään useita saatavia, saatavia vaaditaan yhteisvastuullisesti tai siksi, että vuokrasaatavien lisäksi vaaditaan häätöä.⁵⁹

Jos asiassa vaadittavan pääoman suuruus on alle 300 euroa, on perustaksan mukainen korvaus 50 euroa ja korkean taksan mukainen korvaus 80 euroa. Mikäli pääoma on suuruudeltaan 300-1000 euroa, on perustaksan suuruus 80 euroa ja korkean taksan mukainen korvaus 120 euroa. Pääoman suuruuden ollessa yli 1000 euroa tai asiaan liittyy häätö, on perustaksan mukainen korvaus 110 euroa ja korkean taksan mukainen korvaus 160 euroa. Vaadittaessa taksoihin lisätään oikeudenkäyntimaksu.⁶⁰

⁵⁵ Tuomioistuinmaksulaki (1455/2015) 2 §.

⁵⁶ Lappalainen & Hupli 2017, 812.

⁵⁷ Lappalainen & Hupli 2017, 817-818.

⁵⁸ Oikeusministeriön asetus vastapuolen maksettavaksi tuomittavista oikeudenkäyntikuluista oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §:ssä tarkoitetuissa asioissa (1311/2001) 2 §.

⁵⁹ Oikeusministeriön asetus vastapuolen maksettavaksi tuomittavista oikeudenkäyntikuluista oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §:ssä tarkoitetuissa asioissa (1311/2001) 2 §.

⁶⁰ Lappalainen & Hupli 2017, 817-818.

Oikeudenkäyntikulut tuomitaan aina perus- tai korkean taksan mukaisena riippumatta siitä, mitkä ovat olleet todelliset kulut. Taksaan sisältyy suoritettut toimenpiteet, kuten asian vastaanotto, osoitteen tarkistus, rekisteriotteen hankkiminen sekä haastehakemuksen laatiminen ja toimitus. Siihen sisältyy myös velkojalle aiheutuneet yleiskulut ja suoranaiset kulut. Suoranaisilla kuluilla tarkoitetaan muun muassa arvonlisäveroa ja rekisteriotemaksuja.⁶¹ Poikkeuksena säännöstä on erityiset kulut. Käännöskulut, lainhuuto- ja rasiustodistuksesta johtuvat kulut sekä Virallisen lehden kuulutuskulut voidaan tuomita esitetyn laskun mukaisesti.⁶²

Mikäli useampi korkean taksan edellytys täyttyy tai on muu painava syy, voidaan oikeudenkäyntikulut tuomita asetettuja taksoja korkeampana. Painava syy ei kuitenkaan voi olla saatavan suuruus. Mikäli vaaditaan taksoja korkeampia oikeudenkäyntikuluja, tulee eritellä oikeudenkäyntikulujen määrä ja perusteet. Taksojen mukaisia kuluvaatimuksia ei tarvitse eritellä. Kuitenkin korkeaa taksaa vaadittaessa on esitettävä peruste, jolla asia katsotaan tavallista vaativammaksi.⁶³

⁶¹ Oikeusministeriön asetus vastapuolen maksettavaksi tuomittavista oikeudenkäyntikuluista oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §:ssä tarkoitetuissa asioissa (1311/2001) 4 §.

⁶² Oikeusministeriön asetus vastapuolen maksettavaksi tuomittavista oikeudenkäyntikuluista oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §:ssä tarkoitetuissa asioissa (1311/2001) 5 §.

⁶³ Oikeusministeriön asetus vastapuolen maksettavaksi tuomittavista oikeudenkäyntikuluista oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §:ssä tarkoitetuissa asioissa (1311/2001) 6-7 §.

Kuvio 3: Oikeudenkäyntikulut summaarisissa asioissa.

3.6.3 Oikeudenkäyntikulujen kuluvastuu

Lähtökohtaisesti jokainen vastaa itse omista oikeudenkäyntikuluistaan. Kuitenkin se, joka maksaa lopulta oikeudenkäyntikulut, ratkaistaan oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuutta koskevien normien mukaan. Oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuudesta säännellään oikeudenkäymiskaaren 21 luvussa.⁶⁴

Pääsäännön mukaan voittaneella osapuolella on oikeus saada korvaus hävinneeltä osapuolelta. Tällöin hävinneen maksettavaksi jää hävinneen omat oikeudenkäyntikulut sekä voittaneen osapuolen oikeudenkäyntikulut.⁶⁵

Pääsääntö ei ole kuitenkaan ehdoton. Asianosaiset voivat vastata oikeudenkäyntikuluista kokonaan tai osittain. Tasapelissä molemmat vastaavat itse omista oikeudenkäyntikuluistaan. Myös voittopuoli voidaan tuomita korvaamaan oikeudenkäyntikuluja, esimerkiksi jos voittanut osapuoli turhaan viivyttää prosessia lisäten oikeudenkäyntikulujen määrää.⁶⁶

Oikeusturvavakuutuksella tai oikeusavulla saa korvattua vain omat oikeudenkäyntikulut kokonaan tai osittain.⁶⁷ Täyden korvauksen periaatteen mukaan hävinneen tulee korvata kaikki vastapuolen tarpeellisista toimenpiteistä johtuvat kohtuulliset oikeudenkäyntikulut.⁶⁸

Velkomusta tai häätöä koskevissa asioissa, jotka ratkaistaan yksipuolisella tuomiolla, tuomioistuimien arvioi viran puolesta tuomittavien oikeudenkäyntikulujen määrän. Arvioinnissa otetaan huomioon tarpeellisen työn määrä, saatavan suuruus ja välttämättömät kulut.⁶⁹ Käräjäoikeus voi hylätä oikeudenkäyntikuluvaatimuksen kokonaan tai osittain, jos se katsotaan selvästi perusteettomaksi. Näin voi olla esimerkiksi, jos kantaja perii eri maksueriä eri haastehakemuksilla kasvattaen keinotekoisesti oikeudenkäyntikulujen määrää.⁷⁰

Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §:n tarkoituksena on, että häätö- ja velkomusasioissa oikeudenkäyntikulujen määrä olisi yhdenmukainen. Velkomus- ja häätöasioissa lähtökohtaisesti noudatetaan asetuksen mukaisia taksoja.⁷¹

⁶⁴ Lappalainen & Hupli 2017, 813.

⁶⁵ Lappalainen & Hupli 2017, 813.

⁶⁶ Lappalainen & Hupli 2017, 813.

⁶⁷ Lappalainen & Hupli 2017, 813.

⁶⁸ Lappalainen & Hupli 2017, 815.

⁶⁹ OK 21:8c

⁷⁰ KKO 2016:55

⁷¹ KKO 2016:55

3.7 Tuomioistuimen rooli riita-asian oikeudenkäynnissä

Perustuslain 3 §:n mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet.⁷² Hallituksen esityksestä käy ilmi, että tuomioistuinten on oltava riippumattomia muiden tahojen vaikutuksesta lainkäyttötoiminnassa. Riippumattomuus liittyy perusoikeutena ja ihmisoikeutena oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukseen ja sillä taataan oikeusturva.⁷³

Ensi sijassa tuomioistuimen riippumattomuudella tarkoitetaan riippumattomuutta lainsäädäntö- ja hallitusvallasta. Riippumattomuus asianosaisista tarkoittaa muun muassa, että tuomioistuin ei ole todistusharkinnassaan ja lainsoveltamisessa sidottu asianosaisten mielipiteisiin ja käsityksiin. Laajemmassa mielessä riippumattomuus voidaan ymmärtää riippumattomuutena kaikenlaisista ulkopuolisista vaikutteista ja epäasiallisista motiiveista. Puolueettomuus on osa riippumattomuutta. Se ilmenee ennen kaikkea esteettömyytenä. Tuomarin on käsiteltävä ja ratkaistava asia ennakkoluulottomasti ja vapaana epäasiallisesta ulkopuolisesta vaikutuksesta.⁷⁴

Oikeudenkäymiskaaren 24 luvun kolmannessa pykälässä säädetään, että tuomioistuin ei voi tuomita enempää kuin asianosainen on vaatinut. Tuomiota ei voi myöskään perustaa seikkaan, johon asianosainen ei ole vaatimuksensa tai vastustamisensa tueksi vedonnut.⁷⁵

Riita-asioissa lähtökohtaisesti noudatetaan määräämisperiaatetta. Määräämisperiaatteessa asianosaiset määrittävät oikeudenkäynnin kohteen.⁷⁶ Se ilmenee siten, että kantaja päättää oikeudenkäynnin aloittamisesta ja käsittelytavasta. Asianosainen hävitessään päättää tyytykö tuomioon vai hakeeko siihen muutosta. Määräämisperiaate ilmenee myös asianosaisten vaatimistaakasta eli siitä, että OK 24:3.1 mukaan ei voida tuomita enempää kuin ollaan vaadittu. Vetoamis- eli väittämistaakka liittyy myös määräämisperiaatteeseen, sillä OK 24:3.2 mukaan tuomiota ei saa perustaa seikkaan, johon asianosaiset eivät ole vedonneet.⁷⁷

Kanteen myöntäminen ja kanteesta luopuminen sitoo tuomioistuinta. Tuomioistuimen on siis hyväksyttävä kanne myöntämisen perusteella ja hylättävä se luopumisen perusteella. Myös

⁷² PL 3 §

⁷³ HE 1/1998

⁷⁴ Virolainen & Vuorenää 2017, 213-214.

⁷⁵ OK 24:3

⁷⁶ KKO 2015:76

⁷⁷ Virolainen & Vuorenää 2017, 202-208.

tosiseikkaa koskeva tunnustus sitoo tuomioistuinta. Tunnustettua tosiseikkaa on pidettävä riidattomana eikä siitä saa esittää näyttöä.⁷⁸

Väittämistaakka koskee vain vaatimuksen perustetta. Oikeuskysymysten arviointi kuuluu viran puolesta tuomioistuimelle. Kantaja voi halutessaan peruuttaa kanteen kesken prosessin. Asianosaiset voivat päättää prosessin sovinnolla, jonka tuomioistuin voi pyynnöstä vahvistaa.⁷⁹

Virallisperiaatteella tarkoitetaan tuomioistuimen oikeutta tai velvollisuutta toimia itsenäisesti, viran puolesta.⁸⁰ Summaarisissa asioissa tuomioistuimen on arvioitava viran puolesta, onko kanne kokonaan tai osittain perusteeton. Viran puolesta on myös tarkistettava, onko kanteessa kysymys sopimusehtodirektiivin mukaisesta kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisestä vakiosopimusehdosta. Mikäli on, tuomioistuimen on arvioitava sopimusehdon kohtuuttomuutta.⁸¹

Määräämis- ja virallisperiaate	
Määräämisperiaate <ul style="list-style-type: none"> • Asianosaiset määrittää oikeudenkäynnin kohteen • Vaatimistaakka • Väittämistaakka 	Virallisperiaate <ul style="list-style-type: none"> • Tuomioistuimen oikeus tai velvollisuus toimia viranpuolesta • Esimerkiksi summaarisissa asioissa tuomioistuin tutkii onko kanne kokonaan tai osittain perusteeton

Kuvio 4: Määräämis- ja virallisperiaate.⁸²

⁷⁸ Virolainen & Vuorenää 2017, 202-208.

⁷⁹ Virolainen & Vuorenää 2017, 202-208.

⁸⁰ Virolainen & Vuorenää 2017, 202-208.

⁸¹ KKO 2015:76

⁸² Virolainen & Vuorenää 2017, 202-208.

Hallintolain mukaan hallinnossa asioivia on kohdeltava tasapuolisesti. Toimivaltaa tulee käyttää yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Toimien tulee olla puolueettomia ja ne tulee suhteuttaa tavoiteltu päämäärä huomioon ottaen.⁸³ Viranomaisen tulee antaa neuvoja maksutta asiakkailleen hallintoasian hoitamiseksi. Asiaan liittyviin kysymyksiin ja tiedusteluihin on vastattava. Mikäli hoidettava asia ei kuulu viranomaisen toimivaltaan, tulee viranomaisen opastaa asiakas toimivaltaiseen viranomaiseen.⁸⁴ Asiointi ja asian käsittely on järjestettävä siten, että asiakas saa asianmukaisesti hallinnon palveluita.⁸⁵

3.8 Tuomioistuinten toimivalta summaarisissa asioissa

Tuomioistuimen toimivalta voidaan jakaa oikeusasteelliseen toimivaltaan, asialliseen toimivaltaan, alueelliseen toimivaltaan ja kansalliseen toimivaltaan. Oikeusasteellisen toimivallan säädökset sääntelevät eri instanssien käsittelyjärjestyksen. Pääsääntöisesti käräjäoikeus on ensimmäinen käsittelevä instanssi, seuraava hovioikeus ja viimeisenä asian käsittelee korkein oikeus.⁸⁶

Käsiteltävät asiat jaetaan niiden tyyppin mukaan eri tuomioistuimiin. Tällöin puhutaan asiallisesta toimivallasta. Juttujen asiallista toimivallanjakoa tehdään erityisten ja yleisten tuomioistuinten välillä ja vielä yleisten tuomioistuinten kesken.⁸⁷

Jutut jaetaan vielä tuomioistuinten kesken sen mukaan, minne ne paikallistetaan. Toimivalta on siis jaettu alueittain, tuomiopiireittäin. Tuomioistuinten ollessa oikeusasteellisesti ja asiallisesti toimivaltaisia, määräytyy oikeuspaikka alueellisen toimivallan jaon mukaan.⁸⁸ Kansainvälistä toimivaltaa koskevat normit sääntelevät milloin asialla on kytkentä maamme lainkäyttö- ja täytäntöönpanoelimiin ja milloin asia voidaan käsitellä suomalaisessa tuomioistuimessa.⁸⁹

Oikeusasteellista ja asiallista toimivaltaa koskevat säädökset ovat ehdottomia. Alueellista toimivaltaa koskevat säädökset ovat puolestaan pääsääntöisesti tahdonvaltaisia. Tahdonvaltaiset normit osoittavat oikeuspaikan, mutta asia voidaan käsitellä myös muussa tuomioistuimessa, kunhan tuomioistuin on oikeusasteellisesti ja asiallisesti tahdonvaltainen.⁹⁰

⁸³ Hallintolaki (434/2003) 6 §.

⁸⁴ Hallintolaki (434/2003) 8 §.

⁸⁵ Hallintolaki (434/2003) 7 §.

⁸⁶ Lappalainen & Vuorenpää 2017, 295.

⁸⁷ Lappalainen & Vuorenpää 2017, 295.

⁸⁸ Lappalainen & Vuorenpää 2017, 295.

⁸⁹ Lappalainen & Vuorenpää 2017, 296.

⁹⁰ Lappalainen & Vuorenpää 2017, 296.

Toimivalta määräytyy asian vireille tulohetkellä vallitsevien olosuhteiden mukaan. Käsittelyn aloittanut tuomioistuin säilyttää toimivaltansa, vaikka toimivallan perustaneissa normeissa tapahtuisi käsittelyn aikana muutoksia, jotka osoittaisivat oikeuspaikan muualle. Tällöin noudatetaan jatkuvuusperiaatetta.⁹¹

3.8.1 Oikeusasteellinen toimivalta

Tuomioistuimet muodostavat kolmen instanssin järjestelmän, jossa käsittely alkaa alioikeudesta mahdollisesti jatkuen hovioikeuden kautta korkeimpaan oikeuteen. Kuitenkaan yksipuolisesta tuomiosta ei saa valittaa ylemmälle tuomioistuimelle. Yksipuolisen tuomion muutoksenhaku tapahtuu takaisinsaantiprosessissa. Takaisinsaantiprosessi käydään siinä tuomioistuimessa, jossa yksipuolinen tuomio annettiin. Takaisinsaannin ratkaisusta voi valittaa hovioikeuteen.⁹² Poikkeuksena oikeusasteellisen toimivallan ehdottomuudesta on ennakkopäätösvalitus. Tällöin muutosta haetaan käräjäoikeuden ratkaisuun suoraan korkeimmalta oikeudelta.⁹³

3.8.2 Asiallinen ja alueellinen toimivalta

Asian käsittely kuuluu aina yleiseen tuomioistuimeen, ellei toisin ole säädetty. Erityisten tuomioistuinten asiallisesta toimivallasta on säädetty nimenomaisin säädöksin.⁹⁴

Alueellisen toimivallan säädökset ovat oikeuspaikkasäännöksiä eli forumsäännöksiä. Forumsäännökset jakavat toimivallan niiden tuomioistuinten välillä, jotka ovat asiallisesti ja oikeusasteellisesti toimivaltaisia.⁹⁵

Tahdonvaltaisen forumsäännöksen tilanteessa tuomioistuin ei kontrolloi alueellista toimivaltaansa, ellei vastaaja tee ensikertaa puhevaltaa käyttäessään väitettä väärästä forumista tai jos vastaaja jättää kokonaan vastaamatta kanteeseen. Ehdottoman forumsäännöksen tilanteissa tuomioistuin kontrolloi alueellisen toimivaltansa viran puolesta väitteestä huolimatta. Ehdottoman forumsäännöksen tilanteessa tuomioistuin ei ota asiaa käsiteltäväkseen, jos forum on väärä.⁹⁶

⁹¹ Lappalainen & Vuorenmaa 2017, 296.

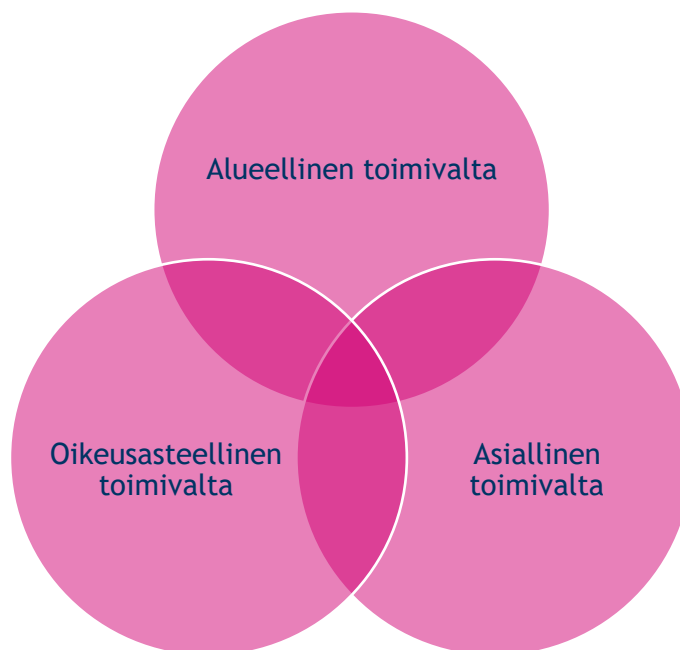
⁹² Lappalainen & Vuorenmaa 2017, 297.

⁹³ Lappalainen & Vuorenmaa 2017, 297.

⁹⁴ Lappalainen & Vuorenmaa 2017, 299.

⁹⁵ Lappalainen & Vuorenmaa 2017, 300.

⁹⁶ Lappalainen & Vuorenmaa 2017, 301.

Kuvio 5: Tuomioistuimen toimivallan osa-alueet.⁹⁷

3.8.3 Oikeuspaikan määräytyminen summaarisissa asioissa

Riita-asioissa oikeuspaikka määräytyy vastaajan kotipaikan mukaan. Jos vastaajana on oikeushenkilö, oikeuspaikka voi määräytyä oikeushenkilön kotipaikan mukaan tai sen paikan mukaan, jossa yhtiön hallintoa pääasiallisesti hoidetaan.⁹⁸

Valtiota vastaan ajettavissa kanteissa yleinen oikeuspaikka on se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä valtion puhevaltaa käyttävä viranomainen sijaitsee. Kuntaa vastaan ajettavat kanteet käsitellään siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä kunta sijaitsee.⁹⁹

Kuolinpesää vastaan ajettavissa asioissa forum määräytyy vainajan asuinpaikan tai kotipaikan mukaan. Forumsäännös on kuolinpesää vastaan ajettavissa kanteissa ehdoton.¹⁰⁰

⁹⁷ Lappalainen & Vuorenpää 2017, 295.

⁹⁸ Lappalainen & Vuorenpää 2017, 302-303.

⁹⁹ Lappalainen & Vuorenpää 2017, 303.

¹⁰⁰ Lappalainen & Vuorenpää 2017, 303.

3.8.4 Valinnaiset oikeuspaikat

Oikeudenkäymiskaassa on säädetty valinnaisista oikeuspaikoista riita-asioissa. Kanteen koskiessa vastaajan sivuliikkeen, edustuston tai muun toimipaikan toimintaa, voidaan asia tutkia siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä toimipaikka sijaitsee. Paikkakunnalla on kuitenkin oltava liikkeen kiinteä toimipiste, kuten tehdas, työpaja, konttori, myyntihuoneisto tai muu sellainen.¹⁰¹

Sopimussuhteen ulkopuolisesta perusteesta johtuva vahingonkorvauskanne voidaan tutkia vahingon ilmenemiskaikan forumissa tai vahingon aiheuttaneen toimen sijaintipaikan forumissa tai forumissa, jonka tuomiopiirin alueella laiminlyöty toimi olisi pitänyt suorittaa.¹⁰²

Kanteen koskiessa kiinteää omaisuutta, voidaan asia tutkia kiinteän omaisuuden sijaintipaikan mukaisessa tuomioistuimessa. Toisiinsa liittyvät kanteet voidaan tutkia samassa forumissa, vaikka ne muutoin tulisi käsitellä eri forumeissa.¹⁰³

Kun samaa vastaajaa vastaan ajetaan useita kanteita, voidaan kaikki kanteet tutkia jossain niistä tuomioistuimista, jossa vastaaja on velvollinen vastaamaan. Kanteet tulee kuitenkin nostaa samanaikaisesti ja niiden tulee johtua olennaisesti samasta perusteesta. Eri vastaajia vastaan nostetut kanteet voidaan tutkia tuomioistuimessa, johon joku vastaajista on velvollinen vastaamaan.¹⁰⁴

¹⁰¹ Lappalainen & Vuorenää 2017, 303.

¹⁰² Lappalainen & Vuorenää 2017, 304.

¹⁰³ Lappalainen & Vuorenää 2017, 304-305.

¹⁰⁴ Lappalainen & Vuorenää 2017, 306.

Kuvio 6: Valinnaiset oikeuspaikat riita-asioissa.¹⁰⁵

3.8.5 Ehdottomat oikeuspaikat

Oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 11-17 pykälissä säädetään ehdottomista oikeuspaikoista. Oikeuspaikka on ehdoton tietyissä perhe- ja jäämistöoikeudellisissa asioissa.¹⁰⁶

Oikeuspaikka on ehdoton, jos on kyseessä avioero, avoliiton purkaminen, isyysasia, lapsen huolto, edunvalvonta ja toimintakelpoisuus ja jäämistöriidat. Myös kanteissa, joita ajetaan kuolinpesää vastaan, on forum ehdoton.¹⁰⁷

3.8.6 Toissijaiset oikeuspaikat

Toissijaisia oikeuspaikkasäännöksiä sovelletaan, kun ei ole muutakaan tuomioistuinta, jossa asia voitaisiin tutkia. Toissijaisista oikeuspaikoista säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 18 pykälässä.¹⁰⁸

Mikäli asia koskee luonnollista henkilöä, voidaan asia tutkia siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirin alueella vastaaja oleskelee tai vastaajalla on viimeksi ollut kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Jos asia koskee rahamääräistä suoritusta, voidaan kanne tutkia siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirin alueella vastaajalla on ulosmittauskelpoista omaisuutta. Kanteen koskiessa irtainta omaisuutta, voidaan kanne ajaa irtaimen omaisuuden sijaintipaikan tuomioistuimessa. Mikäli mitkään toissijaisten oikeuspaikkojen mukaiset toimivaltaperusteet eivät sovellu, ratkaistaan asia Helsingin käräjäoikeudessa.¹⁰⁹

3.8.7 Oikeuspaikkasopimus

Mikäli asiaan soveltuu tahdonvaltaiset forumsäännökset, voivat asianosaiset sopia oikeuspaikasta keskenään. Voidaan sopia tietystä forumista tai tietyistä valinnaisista forumeista tai määrätä, että joku tietty forum ei ole toimivaltainen.¹¹⁰

Sopimus voi koskea tiettyä asiaa tai oikeussuhdetta. Oikeuspaikkasopimuksella ei voida rajoittaa kuluttajaa, työntekijää eikä oikeusapua vaativaa tai sitä saavaa.¹¹¹

¹⁰⁵ Lappalainen & Vuorenää 2017, 303-306.

¹⁰⁶ Lappalainen & Vuorenää 2017, 307.

¹⁰⁷ Lappalainen & Vuorenää 2017, 307-309.

¹⁰⁸ Lappalainen & Vuorenää 2017, 310.

¹⁰⁹ OK 10:18

¹¹⁰ Lappalainen & Vuorenää 2017, 310-311.

¹¹¹ Lappalainen & Vuorenää 2017, 311.

3.8.8 Forum-menettely

Kun on kyseessä tahdonvaltainen forum-menettely, käräjäoikeus tutkii forum-kysymyksen, kun vastaaja ensikertaa puhevaltaa käyttäessään tekee väitteen väärästä forumista tai silloin, kun vastaaja jättää kokonaan vastaamatta kanteeseen.¹¹²

Mikäli vastaaja tekee oikea-aikaisen väitteen tai vastaaja jättää vastaamatta kanteeseen ja käräjäoikeus ei katso itseään toimivaltaiseksi jätetään asia tutkimatta tai asia siirretään kantajan suostumuksella toimivaltaiseen tuomioistuimeen. Mikäli toimivaltainen tuomioistuin ei ole vaikeuksista selvitettävissä, ei siirtoa tarvitse tehdä, jolloin kanne jätetään tutkimatta.¹¹³

Jos on kyseessä asia, jonka forum on ehdoton, käräjäoikeus kontrolloi alueellisen toimivallan viran puolesta väitteestä riippumatta. Mikäli käräjäoikeus ei ole toimivaltainen, asia jätetään tutkimatta tai asia siirretään toimivaltaiseen tuomioistuimeen.¹¹⁴

3.8.9 Alioikeusuudistuksen vaikutukset summaarisiin asioihin

Alioikeusuudistuksen tullessa voimaan 1.9.2019 tapahtuu summaaristen asioiden käsittelyssä muutoksia. Oikeudenkäymiskaarta muutetaan summaaristen asioiden käsittelyn osalta.

Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 1 §:ssä säädetään 1.9.2019 alkaen, että haastehakemus, joka saapuu virka-ajan jälkeen, katsotaan saapuneeksi seuraavana arkipäivänä. Tämän lisäyksen seurauksena vireilletuloajankohta määräytyy samoin riippumatta siitä, miten haastehakemus on saapunut käräjäoikeuteen.¹¹⁵

Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 § lisätään summaaristen asioiden määritelmä kirjoittamalla summaarinen riita-asia suluissa pykälään. Kyseessä on lähinnä tekninen lisäys, joka mahdollistaa käsitteen käytön oikeudenkäymiskaarissa ja muualla lainsäädännössä.¹¹⁶

Muutoksen astuessa voimaan vain luonnolliset henkilöt, jotka toimivat omassa asiassaan saavat toimittaa haastehakemuksen käräjäoikeuteen sähköpostitse tai paperisena. Oikeushenkilöt, elinkeinonharjoittajat, ammattimaista perintätoimintaa harjoittavat

¹¹² Lappalainen & Vuorenää 2017, 301.

¹¹³ Lappalainen & Vuorenää 2017, 301.

¹¹⁴ Lappalainen & Vuorenää 2017, 301.

¹¹⁵ HE 190/2017. Yksityiskohtaiset perustelut. Lakiehdotuksen perustelut. 5 luku riita-asian vireillepano ja valmistelu.

¹¹⁶ HE 190/2017. Yksityiskohtaiset perustelut. Lakiehdotuksen perustelut. 5 luku riita-asian vireillepano ja valmistelu.

luonnolliset henkilöt sekä oikeudenkäyntiasiamiehet ja -avustajat voivat toimittaa haastehakemuksen vain tietojärjestelmäyhteyden tai asiointiliittymän kautta.¹¹⁷

Mikäli taho, joka on sähköiseen asiointiin velvoitettu, toimittaa haastehakemuksen muuten kuin sähköisen tietojärjestelmäyhteyden tai asiointiliittymän kautta, jättää käräjäoikeus kanteen tutkimatta kantajaa sen enempää kuulematta. Asiaa ei voi siis edes täydentämällä korjata. Perusteena tutkimatta jättämiselle on se, että haastehakemus ei täytä sille asetettuja muotovaatimuksia. Kuitenkaan säädös ei ole täysin ehdoton. Haastehakemuksen voi kuitenkin toimittaa paperisena tai sähköpostilla, jos haastehakemus ei ole laadittavissa tietojärjestelmäyhteyden tai asiointiliittymän kautta.¹¹⁸

Uudistuksen yhteydessä summaariset asiat keskitetään tiettyihin käräjäoikeuksiin. Oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 17 a §:ssä säädetään 1.9.2019 alkaen toimivaltaisista käräjäoikeuksista summaarisissa asioissa. Toimivaltaisten käräjäoikeuksien tuomiopiiristä summaarisissa asioissa säädetään valtioneuvoston asetuksella. OK 10:17a koskee kaikkia OK 5:3 mukaisia asioita. Käräjäoikeuksien toimivalta on summaarisissa asioissa 1.9.2019 alkaen asiallisesti ja alueellisesti ehdoton.¹¹⁹

Koska summaarisissa asioissa forum muuttuu ehdottomaksi, alkavat käräjäoikeudet viran puolesta tutkimaan toimivaltaisuuksensa kuten muissakin asioissa, joissa forum on ehdoton. Mikäli summaarinen asia on vireillä muualla kuin lain osoittamassa tuomioistuimessa, jätetään kanne tutkimatta tai asia siirretään OK 10:22 nojalla toiseen käräjäoikeuteen.¹²⁰

Uudistus rajoittaa myös oikeuspaikasta sopimista summaarisissa asioissa, sillä oikeuspaikan ollessa ehdoton, ei oikeuspaikasta voida sopia. Tällöin oikeuspaikkasopimus jätetään huomioimatta, jos asia käsitellään ja ratkaistaan 10:17 a §:ssä tarkoitettuna summaarisena riita-asiana. Säännös ei ole sidottu riidan kohteeseen, vaan menettelytapaan. Käräjäoikeuksien toimivalta on sidottu menettelyyn.¹²¹

¹¹⁷ HE 190/2017. Yksityiskohtaiset perustelut. Lakiehdotuksen perustelut. 5 luku riita-asian vireillepano ja valmistelu.

¹¹⁸ HE 190/2017. Yksityiskohtaiset perustelut. Lakiehdotuksen perustelut. 5 luku riita-asian vireillepano ja valmistelu.

¹¹⁹ HE 190/2017. Yksityiskohtaiset perustelut. Lakiehdotuksen perustelut. 10 luku oikeuspaikasta riita-asiassa. Ehdottomat oikeuspaikat.

¹²⁰ HE 190/2017. Yksityiskohtaiset perustelut. Lakiehdotuksen perustelut. 10 luku oikeuspaikasta riita-asiassa. Ehdottomat oikeuspaikat.

¹²¹ HE 190/2017. Yksityiskohtaiset perustelut. Lakiehdotuksen perustelut. 10 luku oikeuspaikasta riita-asiassa. Ehdottomat oikeuspaikat.

Oikeudenkäymiskaareen lisätään 1.9.2019 alkaen, että asiakirja voidaan lähettää asianosaiselle niin, kuin sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annetussa laissa säädetään.¹²² Asiakirja on oltava noudettavissa sähköiseltä palvelimelta ja palvelimeen on voitava tunnistautua luotettavasti, turvallisesti ja todisteellisesti.¹²³

Nykytila	Muutos 1.9.2019
Asiat katsotaan saapuneeksi saapumispäivänä ajankohdasta riippumatta	Virka-ajan jälkeen saapuneet hakemukset katsotaan saapuneeksi seuraavana arkipäivänä
Kaikki saavat toimittaa haastehakemuksen paperisena, sähköpostitse tai telekopiona	Oikeushenkilöt ja oikeusavustajat veloitetaan toimittamaan haastehakemukset aina tietojärjestelmäyhteyden tai asiointiliittymän kautta
Summaarisia asioita käsittelevät kaikki käräjäoikeudet	Summaaristen asioiden käsittely keskitetään tiettyihin käräjäoikeuksiin. Käräjäoikeuksien asiallisesta ja alueellisesta toimivallasta tulee ehdoton
Oikeuspaikasta on mahdollista sopia	Oikeuspaikkasopimus jätetään huomiotta forumin ollessa ehdoton

Taulukko 1: Muutokset summaarisiin asioihin 1.9.2019 alkaen.¹²⁴

4 Perintä

Saatavien perintä voidaan jakaa vapaaehtoiseen perintään ja oikeudelliseen perintään. Vapaaehtoisessa perinnässä velalliselta on tarkoitus saada vapaaehtoinen suoritus ja sitä säätelee laki saatavien perinnästä eli perintälaki.¹²⁵

Oikeudellisessa perinnässä asia siirretään tuomioistuimen käsiteltäväksi tarkoituksena saada asiassa maksutuomio. Maksutuomio voidaan puolestaan toimittaa ulosottoon pakkotytäntöönpanoa varten. Velkomusta ja huoneenvuokra-asioita koskeva kanne käsitellään käräjäoikeudessa summaarisena asiana. Oikeudellista perintää tuomioistuimessa sääntelee oikeudenkäymiskaari.¹²⁶

¹²² HE 190/2017. Yksityiskohtaiset perustelut. Lakiehdotuksen perustelut. 11 Tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä.

¹²³ Laki sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa (13/2003) 18 §

¹²⁴ HE 190/2017. Yksityiskohtaiset perustelut. Lakiehdotuksen perustelut.

¹²⁵ Karttunen, Laasanen, Sippel, Uitto & Valtonen 2015, 321-323.

¹²⁶ Karttunen ym. 2015, 348.

4.1 Vapaaehtoinen perintä

Perintälaki koskee muun muassa maksumuistutusta, maksuvaatimusta, vapaaehtoista maksusopimusta, maksuajan pidennystä, puhelinperintää, kotikäyntejä ja vapaaehtoisia velkasovintoja. Näillä kaikilla toimenpiteillä pyritään saamaan velalliselta vapaaehtoinen maksusuoritus.¹²⁷

Laki koskee velkojen itse suorittamaan perintää sekä perintätoimistojen toimeksiantoihin perustuvaa perintää. Perintälakia sovelletaan luonnollisten henkilöiden sekä yksityisten että julkisten oikeushenkilöiden perintään. Osa säännöksistä koskee vain ammattimaista perintää. Perintätoiminta voidaan katsoa ammattimaiseksi, kun se ei ole luonteeltaan satunnaista, siitä on tarkoitus hankkia taloudellista hyötyä ja kun saatavia peritään toisen lukuun.¹²⁸

4.2 Hyvä perintätapa

Velkojan on perinnässä noudatettava hyvää perintätapaa. Hyvän perintätavan mukaan velalliselle ei saa aiheuttaa tarpeettomia kuluja tai haittaa. Perinnän on oltava asiallista, tahdikasta ja velallisen yksityisyyttä kunnioittavaa. Ammattimaista perintätoimintaa harjoittavien on otettava perinnässä huomioon toimeksiantajan edut ja velallisen oikeudet.¹²⁹

Alkuperäinen velkoja voi antaa vain oikeudellisesti perusteltuja saatavia perittäväksi. Perintää ei saa jatkaa, mikäli velallinen osoittaa todennäköisiä syitä saatavan aiheettomuudesta.¹³⁰

Hyvää perintätapaa on täsmennetty kieltämällä harhaanjohtavien tietojen antaminen laiminlyönnin seuraamuksista, tarpeettomien kulujen ja haittojen aiheuttaminen sekä kieltämällä velallisen yksityisyyden suojan vaarantaminen. Näitä kaikkia pidetään hyvän perintätavan vastaisena toimintana.¹³¹

Velallisella on oikeus saada maksutta tietoonsa velan kokonaismäärä, perusteet, erittely maksamattomista veloista ja niiden lyhennyksistä sekä selvitys kertyneistä koroista ja kuluista. Mikäli selvitys pyydetään useammin kuin kerran vuodessa, on velkojalla oikeus saada kohtuullinen korvaus selvityksestä. Velallisen oikeus saada tietoja koskee kaikkia velallisia.¹³²

¹²⁷ Karttunen ym. 2015, 321-323.

¹²⁸ Karttunen ym. 2015, 321-323.

¹²⁹ Lindström 2014, 226-228.

¹³⁰ Lindström 2014, 226-228.

¹³¹ Lindström 2014, 226-228.

¹³² Karttunen ym. 2015, 329.

4.3 Maksuvelvollisuuden kiistäminen

Mikäli velallinen kiistää maksuvelvollisuuden, ei vapaaehtoista perintää voida enää jatkaa. Kielto kuitenkin koskee vain vapaaehtoista perintää eli halutessaan velkoja voi siirtää asian oikeudelliseen perintään tai suoraan ulosottokelpoisen saatavan ulosottoon. Mikäli saatava kiistetään vain osittain, voidaan perintää jatkaa riidattomilta osin. Tätä sääntöä sovelletaan kaikkiin saataviin.¹³³

Perintää saa kuitenkin jatkaa, jos kiistämislle ei esitetä sellaista perustetta, jolla on merkitystä maksuvelvollisuuden kannalta. Kuitenkaan velallisen kiistämisen perusteille ei voida asettaa kovin korkeaa vaatimustasoa.¹³⁴

Velallinen voi halutessaan riitauttaa saatavan. Saatavan perintä tulee keskeyttää, jos asia tulee riitautuksen johdosta vireille tuomioistuimeen tai muuhun riidanratkaisuelimeen. Asian ollessa vireillä tuomioistuimessa ulosottoperusteen hankkimiseksi, voidaan velallista kuitenkin vielä kehottaa maksamaan saatava. Kuitenkaan vireilläolon aikana vapaaehtoisen perinnän toimia ei olla velvollisia maksamaan.¹³⁵

4.4 Kuluttajasaatavan perintä

Kuluttajasaatavan perintää on säädelty tarkemmin perintälaissa. Tämän tarkoituksena on suojata kuluttajaa turhilta perintätoimilta. Kuluttajasaatavalla tarkoitetaan elinkeinonharjoittajan saatavaa kuluttajalta, joka perustuu kulutushyödykkeen luovuttamiseen tai luoton myöntämiseen. Kuluttajasaatavaksi voidaan katsoa myös julkisoikeudellisen oikeushenkilön saatava kuluttajalta sekä julkisen tehtävän hoitamiseen liittyvä saatava.¹³⁶

Kuluttajasaatavaa perittäessä on ammattimaista perintätoimintaa harjoittavan lähetettävä velalliselle kirjallinen maksuvaatimus. Maksua ei saa vaatia tuomioistuimessa ennen kuin kirjallinen maksuvaatimus on lähetetty ja huomautusajat umpeutuneet. Saatavaa voi kuitenkin periä ennen määräajan kulumista, mikäli sillä on vaikutus velkojan oikeuksiin, esimerkiksi jos saatava uhkaa vanhentua.¹³⁷ Maksuvaatimusta koskeva säännös koskee myös perintätarkoituksessa ostettujen saatavien perintää eikä maksuvaatimuksen lähettämistä

¹³³ Karttunen ym. 2015, 329-331.

¹³⁴ Karttunen ym. 2015, 329-331.

¹³⁵ Karttunen ym. 2015, 329-331.

¹³⁶ Karttunen ym. 2015, 333-337.

¹³⁷ Karttunen ym. 2015, 333-337.

voida pitää hyvän perintätavan vastaisena, sillä maksuvaatimussäännös on säädetty kuluttajan suojaksi.¹³⁸

Maksuvaatimuksen tulee olla kirjallinen, mutta se voidaan toimittaa velalliselle myös muulla pysyvällä tavalla velallisen suostumuksella, velallinen voi kuitenkin halutessaan peruuttaa suostumuksen. Maksuvaatimusta ei saa lähettää ennen kuin velalliselle on lähetetty maksumuistutus ja sen lähettämisestä on kulunut neljätoista päivää.¹³⁹

Maksuvaatimuksessa on oltava velkojan nimi ja osoite, saatavan peruste, eriteltyä pääoma, korko, viivästyskorko ja perintäkulut, kokonaissumma, kenelle ja minne maksettava, ilmoitus mahdollisuudesta esittää huomautuksia määrästä ja perusteesta ja sille asetettu määräaika, ilmoitus kenelle huomautukset esitettävä ja yhteystiedot sekä ilmoitus oikeudesta siirtää asia oikeudelliseen perintään ja ilmoitettava sen oikeusvaikutukset.¹⁴⁰

Mikäli velalliselle on annettu maksuaikaa, ei asiaa voida siirtää tuomioistuimen käsiteltäväksi ilman erityistä syytä. Kuitenkin saatavaa voidaan periä oikeusteitse määräajoista huolimatta, jos kuluttaja on kiistänyt maksuvelvollisuuden tai jos kuluttaja on pyytänyt saatavan siirtoa oikeudelliseen perintään.¹⁴¹

4.4.1 Aikarajat kuluttajasaatavien perinnässä

Kuluttajalle on perinnässä annettava mahdollisuus reagoida perinnässä suoritettaviin perintätoimiin. Maksumuistutuksesta voidaan vaatia perintäkuluja, jos velalliselle on lähetetty lasku tai eräännyttämisilmoitus neljätoista päivää ennen saatavan erääntymistä. Maksumuistutuksen voi lähettää neljätoista päivää erääntymisen jälkeen.¹⁴²

Mikäli saatava erääntyy tiettyinä päivinä ilman erillistä ilmoitusta, ei ilmoitusta tai laskua tarvitse lähettää. Perintäkuluja maksumuistutuksesta voi vaatia, jos erääntymisestä on kulunut neljätoista päivää.¹⁴³

Maksumuistutuksen voi siis lähettää aiemminkin kuin neljäntoista päivän kuluttua erääntymisestä, mutta silloin ei voi vaatia velalliselta perintäkuluja. Mikäli maksumuistutuksia lähetetään useampi, on niiden lähettämisen välillä oltava vähintään neljätoista päivää.¹⁴⁴

¹³⁸ KKO 2009:12

¹³⁹ Karttunen ym. 2015, 333-337.

¹⁴⁰ Karttunen ym. 2015, 333-337.

¹⁴¹ Karttunen ym. 2015, 333-337.

¹⁴² Karttunen ym. 2015, 343-344.

¹⁴³ Karttunen ym. 2015, 343-344.

¹⁴⁴ Karttunen ym. 2015, 343-344.

4.4.2 Kuluttajasaatavan perinnän keskeytys

Velallinen voi halutessaan vaatia kuluttajasaatavan perintälain mukaisen perinnän keskeytystä ja siirtoa oikeudelliseen perintään. Tällöin saatavan on täytynyt eräännyä kokonaan. Mikäli saatava ei ole vielä eräännytynyt kokonaan, voidaan erääntymätön osa eräännyttää maksujen laiminlyönnin perusteella.¹⁴⁵

Perintälain mukainen perintä on keskeytettävä välittömästi pyynnön saavuttua velkojalle. Velkojalle ei kuitenkaan synny velvollisuutta siirtää asiaa oikeudelliseen perintään, vaikka näin yleensä tapahtuu. Mikäli velallinen pyytää asian siirtoa oikeudelliseen perintään voidaan asiaa pitää riidattomana. Pyyntö ei ole kuitenkaan tunnustus oikeellisuudesta vaan vain tahdonilmaisu eli velallinen voi vielä myöhemmin riitauttaa saatavan.¹⁴⁶

Keskeytyspyyntö koskee vain perintämenettelyä. Sillä ei ole siis vaikutusta esimerkiksi velkojan oikeuteen periä saatavaa, joka ei ole muuten eräännytynyt, ottaa myyty tavara takaisin tai oikeuteen saattaa voimaan muu seuraamus. Keskeytyspyyntö ei myöskään estä kehotusten ja ilmoitusten lähettämistä, jota velkojalta edellytetään maksuhäiriötiedon ilmoittamiseksi, vanhentumisen katkaisemiseksi tai muuten velkojan oikeuksien säilyttämiseksi.¹⁴⁷

Keskeytyspyynnöstä johtuvasta kiellosta huolimatta velallista voidaan muistuttaa velasta, joka uhkaa vanhentua sekä voidaan vaatia tästä aiheutuvia muistutuskuluja. Keskeytyspyynnöstä huolimatta velalliselle voidaan lähettää luottotietolaissa tarkoitettu maksukehotus ja vaatia kuluja siitä maksettavaksi velalliselta.¹⁴⁸

4.5 Tratta

Tratta on maksukehotus, jolla vaaditaan maksua sen uhalla, että maksamatta jättäminen julkaistaan tai merkitään luottotietorekisteriin. Trattaa saa käyttää vain selvissä ja riidattomissa saatavissa. Sitä ei saa käyttää kuluttajasaatavissa.¹⁴⁹

Tratan saa lähettää kirjallisen maksumuistutuksen jälkeen, kun seitsemän päivän määräaika on kulunut. Maksumuistutuksen saa lähettää myös muulla pysyvällä tavalla, jos siitä on

¹⁴⁵ Karttunen ym. 2015, 331-332.

¹⁴⁶ Karttunen ym. 2015, 331-332.

¹⁴⁷ Karttunen ym. 2015, 331-332.

¹⁴⁸ Karttunen ym. 2015, 331-332.

¹⁴⁹ Karttunen ym. 2015, 345-346.

nimenomaisesti sovittu. Maksamattoman saatavan saa aikaisintaan merkitä tai ilmoittaa luottotietorekisteriin kymmenen päivän kuluttua tratan lähettämisestä.¹⁵⁰

4.6 Velallisen maksusuoja

Jos perintä on annettu jonkun muun hoidettavaksi, toimeksisaajalle suoritettu maksu pätee velkojaa kohtaan. Myös toimeksisaajan ja velallisen välinen sopimus maksuajasta, maksutavasta sekä muusta maksamiseen liittyvästä järjestelystä sitoo velkojaa. Kuitenkin, jos velallinen tiesi tai olisi pitänyt tietää, ettei toimeksisaaja voi vastaanottaa maksua tai että toimeksisaaja ylittää toimivaltansa, ei ensin mainittua sääntöä sovelleta.¹⁵¹

Maksu on yleensä pätevä myös silloin, jos velallinen maksaa suoraan velkojalle asian siirryttyä toimeksisaajalle. Kuitenkin perintäkulut pitää aina maksaa suoraan toimeksisaajalle. Velkojan lukuun perityt saatavat on pidettävä erillään toimeksisaajan varoista. Tällä suojataan toimeksiantajaa toimeksisaajan velkojilta.¹⁵²

4.7 Varojen kohdentaminen

Maksetut varat voidaan kohdentaa ensin saatavan korkoon ja vasta sitten saatavan pääomaan. Sama sääntö pätee myös perintäkuluille ja niiden koroille. Varoja saa kohdentaa perintäkuluihin ja niiden koroille vasta, kun pääoma ja sen korko on maksettu kokonaan kuluttajasaatavassa. Osamaksusaatavissa on ensi sijassa myös myöhemmin erääntyneet erät suhteessa perintäkuluihin.¹⁵³

Kohdentamisjärjestys koskee vain jo erääntyneitä saatavia eli varoja saa kohdistaa perintäkuluille, vaikka velallisella olisi vielä erääntymätöntä saatavaa. Siitä voi poiketa velallisen eduksi ja sopimus tai järjestely, jolla siitä poiketaan velallisen vahingoksi, on tehoton. Kohdentamisjärjestys koskee vain velallisen ja velkojan välistä suhdetta.¹⁵⁴

Velkoja on velvollinen korvaamaan lainvastaisesta tai virheellisestä menettelystä aiheutuneen vahingon sille, johon perintä on kohdistettu. Mikäli velkoja joutuu maksamaan toimeksisaajan virheellisestä menettelystä, voi velkoja periä korvauksen toimeksisaajalta.¹⁵⁵

¹⁵⁰ Karttunen ym. 2015, 345-346.

¹⁵¹ Karttunen ym. 2015, 346-347.

¹⁵² Karttunen ym. 2015, 346-347.

¹⁵³ Karttunen ym. 2015, 347-348.

¹⁵⁴ Karttunen ym. 2015, 347-348.

¹⁵⁵ Karttunen ym. 2015, 348.

4.8 Perintäkulut

Perintälain mukaan velallisen on korvattava velkojalle perinnästä aiheutuneet kohtuulliset kulut. Velallinen on velvollinen maksamaan vain ne kulut, mitkä velkoja on velvollinen maksamaan toimeksisaajalle. Perintäkulut voivat koostua myös itse suoritetusta perinnästä. Korvausvelvollisuuteen ei vaikuta se periikö velkoja itse saatavia vai onko velkoja antanut perinnän jonkun muun tahon, esimerkiksi perintätoimiston hoidettavaksi.¹⁵⁶

Perintäkulujen kohtuullisuusarvioinnissa otetaan huomioon saatavan suuruus, työmäärä, perinnän tarkoituksenmukainen suoritustapa sekä muut seikat. Perintäkuluja ei tarvitse korvata, jos velkoja tai toimeksisaaja menettelee vastoin hyvää perintätapaa. Perintäkuluja ei myöskään tarvitse maksaa, jos ammattimaista perintätoimintaa harjoittava laiminlyö maksuvaatimusvelvoitteen, ellei menettelyn moitittavuutta tai laiminlyöntiä voida pitää vähäisenä.¹⁵⁷

Ammattimaista perintätoimintaa harjoittavan perintäkuluihin vaikuttavat kiinteät kustannukset, kuten toimistokulut, henkilöstökulut, toimeksiantojen vastaanottokulut ja postituskulut. Perintäkulujen määrään vaikuttavat myös työhön perustuvat kulut, kuten saatavan vastaanotto ja rekisteröinti, saatavan oikeellisuuden ja perimiskelpoisuuden tarkistaminen, saatavan perusteen tarkastus, henkilötietojen ja osoitteen tarkistus, maksuvaatimuksen tekeminen ja lähettäminen, maksusuorituksen käsittelykulut sekä raportointi velkojalle.¹⁵⁸

4.8.1 Perintäkulujen enimmäismäärät kuluttajasaatavissa

Perintälaisissa säädetään kuluttajasaatavan perintäkulujen enimmäismääristä. Sen mukaan maksumuistutuksesta saa periä viisi euroa. Maksuvaatimuksesta saa periä neljätoista euroa, jos saatava on suuruudeltaan enintään sata euroa. Jos saatava on suuruudeltaan yli sata euroa, mutta enintään tuhat euroa, saa maksuvaatimuksesta periä kaksikymmentäneljä euroa. Perittävän pääoman ollessa yli tuhat euroa saa maksumuistutuksesta vaatia viisikymmentä euroa.¹⁵⁹

Jos kyseessä on suoraan ulosottokelpoinen saatava, saa maksuvaatimuksesta periä neljätoista euroa. Mikäli samaan saatavaan liittyy useampi maksumuistutus, saa jälkimmäisistä periä vain puolet alkuperäisen hinnasta. Mikäli saatavaa perii ammattimaista perintätoimintaa

¹⁵⁶ Lindström 2014, 243-245.

¹⁵⁷ Lindström 2014, 243-244.

¹⁵⁸ Lindström 2014, 243-244.

¹⁵⁹ Laki saatavien perinnästä (513/1999) 10 a §

harjoittava, saa maksuvaatimuksesta periä viisi euroa. Mikäli velallinen pyytää maksuajan pidennystä ja maksuaikaa annetaan, saa maksuajan pidennyksestä periä viisi euroa.¹⁶⁰

Mikäli tehdään koko jäännössaattavan kattava maksusuunnitelma, saa maksusuunnitelmasta periä kaksikymmentä euroa, jos saatava on enintään sata euroa ja jos maksusuunnitelma sisältää neljä maksuerää. Jos saatava on suuruudeltaan yli sata euroa, mutta enintään tuhat euroa ja maksueriä on yli neljä, saa maksusuunnitelmasta vaatia kolmekymmentä euroa. Mikäli maksueriä on yli neljä ja saatavan suuruus on yli tuhat euroa, saa maksusuunnitelmasta periä viisikymmentä euroa.¹⁶¹

Mikäli kyseessä on ulosottokelpoinen saatava, saa maksusuunnitelmasta periä kaksikymmentä euroa. Muusta kuin maksumuistutuksesta saa periä sen esittämisestä aiheutuvat todelliset kulut. Kulut ovat muistutustavasta keskimäärin aiheutuvat kulut. Mikäli perintä on edellyttänyt tavallista enemmän työtä, voidaan vaatia perinnästä aiheutuvat todelliset kulut niiden ylittäessä enimmäismäärät. Enimmäismääriä ei saa ylittää, jos kyseessä on suoraan ulosottokelpoinen saatava.¹⁶²

Perintä voidaan katsoa normaalia vaativammaksi muun muassa, kun saatava on erääntynyt useassa erässä, velallinen hankaloittaa perintää antamalla totuudenvastaisia ja harhaanjohtavia tietoja, samassa velassa on useita osallisia ja jokaiselle on lähetettävä oma maksuvaatimus, maksusuunnitelmaa ei noudateta, velkojan on muistutettavaa velasta, joka uhkaa vanhentua tai kun velallinen ei noudata maksusuunnitelmaa sen takia, että maksusuunnitelman tekemisen jälkeen olosuhteet ovat muuttuneet siten, että syy ei ollut huomioitavissa maksusuunnitelmaa tehdessä.¹⁶³

TOIMENPIDE	KULUKORVAUS (MAX.)
KIRJALLINEN MAKSUMUISTUTUS	5 €
MAKSUVAATIMUS, PÄÄOMA ENINTÄÄN 100 €	14 €
MAKSUVAATIMUS, PÄÄOMA YLI 100€ ENINTÄÄN 1000€	24 €
MAKSUVAATIMUS, PÄÄOMA YLI 1000€	50 €
MAKSUVAATIMUS, SUORAAN ULOSOTTOKELPOINEN SAATAVA	14 €

¹⁶⁰ Laki saatavien perinnästä (513/1999) 10 a §

¹⁶¹ Laki saatavien perinnästä (513/1999) 10 a §

¹⁶² Laki saatavien perinnästä (513/1999) 10 a §

¹⁶³ Lindström 2014, 250-251.

MAKSUVAATIMUS, AMMATTIMAISTA PERINTÄTOIMINTAA HARJOITTAVA	5 €
UUSI MAKSUVAATIMUS SAMAAN SAATAVAAN	Puolet alkuperäisen hinnasta
MAKSUAJAN PIDENNYS	5 €
MAKSUSUUNNITELMA, PÄÄOMA ENINTÄÄN 100€, MAX. 4 MAKSUERÄÄ	20 €
MAKSUSUUNNITELMA, PÄÄOMA YLI 100€, ENINTÄÄN 1000€, YLI 4 MAKSUERÄÄ	30 €
MAKSUSUUNNITELMA, PÄÄOMA YLI 1000€, YLI 4 MAKSUERÄÄ	50 €
MAKSUSUUNNITELMA, SUORAAN ULOSOTTOKELPOINEN SAATAVA	20 €

Taulukko 2: Kuluttajasaatavien perintäkulujen enimmäismäärät.

4.8.2 Kokonaiskuluvastuu kuluttajasaatavissa

Kuluttajasaatavassa saa perintäkuluina kokonaisuudessaan maksimissaan vaatia kuusikymmentä euroa pääoman ollessa enintään sata euroa, 120 euroa pääoman ollessa yli sata, mutta enintään tuhat euroa ja 210 euroa kun pääoma on yli tuhat euroa. Suoraan ulosottokelpoisen saatavan perintäkulut saavat olla kokonaisuudessaan 51 euroa.¹⁶⁴

Enimmäismäärät saa ylittää todellisten kulujen ollessa suuremmat kuin enimmäismäärä ja perinnän ollessa poikkeuksellisen vaikeaa eikä perintätoimia voida pitää kohtuuttomina suhteessa pääoman suuruuteen. Kokonaiskuluvastuu muodostuu velkojan ja velkojan asiamiehen saman saatavan perinnästä syntyneiden perintäkulujen yhteismäärästä.¹⁶⁵

PÄÄOMAN SUURUUS	KOKONAISKULU (MAX.)
ENINTÄÄN 100€	60 €
YLI 100€, ENINTÄÄN 1000€	120 €
YLI 1000€	210 €
SUORAAN ULOSOTTOKELPOINEN SAATAVA	51 €

¹⁶⁴ Laki saatavien perinnästä (513/1999) 10 d §

¹⁶⁵ Lindström 2014, 253.

Taulukko 3: Kuluttajasaatavien perintäkuluja kokonaismäärät.

Kaupallisissa sopimuksissa maksun viivästyessä siten, että velkojalla on oikeus viivästyskorkoon, on velkojalla oikeus saada vakiokorvauksena 40 euroa perintäkuluja.¹⁶⁶ Lisäksi velkojalla on oikeus saada korvaus perintäkuluista vakiokorvauksen ylittäviltä osin. Mikäli maksu suoritetaan erissä, on velkojalla oikeus saada vakiokorvaus jokaiselta viivästyneeltä erältä.¹⁶⁷

5 Luottotiedot

Luottotiedot ovat tietoja, joilla kuvataan luonnollisen henkilön tai yrityksen maksukykyä, maksuhaluttomuutta tai kykyä suoriutua sitoumuksista. Luottokelpoisuutta arvioidaan luottotietojen avulla muun muassa luottoa myönnettäessä ja vuokrasopimusta tehdessä. Luottotiedot ovat henkilötietoja, joten niiden käsittelyssä on huomioitava henkilötietolain säädökset.¹⁶⁸

Luottotietoja sääntelee luottotietolaki. Luottotietolakia sovelletaan niin luonnollisiin henkilöihin kuin yrityksiinkin. Siinä säännellään luottorekisterin sisältö ja merkintöjen säilymisajat.¹⁶⁹

Luottotietolaissa luottotiedoiksi määritellään ne tiedot, jotka kuvaavat henkilön tai yrityksen maksukykyä tai maksuhaluttomuutta. Luottotiedot voivat kuvata myös yrityksen tai luonnollisen henkilön kykyä vastata sitoumuksistaan luottoa myönnettäessä tai valvottaessa.¹⁷⁰

Henkilöluottotiedoilla tarkoitetaan luonnollista henkilöä koskevia luottotietoja sekä niiden yhteydessä käsiteltäviä yksilöinti- ja toimintakelpoisuustietoja. Yritysluottotiedot ovat tietoja yrityksen maksutavasta, maksuhäiriöistä ja luottokelpoisuusluokasta. Luottorekisteriin luottotietotoiminnanharjoittaja tallettaa luottotietoja.¹⁷¹

5.1 Hyvä luottotietotapa

Hyvästä luottotietotavasta säädetään luottotietolaissa. Sen mukaan luottotietotoiminnan harjoittajan, luottotietojen käyttäjän ja luottotietoja muutoin käsittelevän on huolehdittava luottotietojen laadusta, rekisteröityjen tiedonsaantioikeuksien toteutumisesta,

¹⁶⁶ Karttunen ym. 2015, 344-345.

¹⁶⁷ Karttunen ym. 2015, 344-345.

¹⁶⁸ Niemi 2014, 46.

¹⁶⁹ Niemi 2014, 49.

¹⁷⁰ Luottotietolaki (527/2007) 3 §.

¹⁷¹ Luottotietolaki (527/2007) 3 §.

tietojärjestelmien tietoturvallisuudesta sekä luottotietojen käsittelyn asianmukaisesta valvonnasta.¹⁷²

Hyvään luottotietotapaan kuuluu myös se, että rekisteröityjen yksityisyyden suojaa ei rajoiteta ilman lakisääteistä perustetta. Myöskään rekisteröityjen oikeutta tulla arvioiduksi oikeiden ja asianmukaisten tietojen perusteella ei saa vaarantaa.¹⁷³

5.2 Luottotietojen laatu ja alkuperä

Luottotietoina saa käsitellä tietoja, jotka on saatu luotettavista lähteistä sekä ovat tarpeellisia ja asianmukaisia. Niiden tulee kuvata rekisteröidyn maksukykyä, maksuhalukkuutta tai kykyä vastata sitoumuksista.¹⁷⁴

Luottotietoina käytettävät tiedot tulee hankkia rekisteröidyltä, luottotietorekisteristä ja viranomaisen rekistereistä, joihin tiedot tallennettu yleistä käyttöä varten. Tietoja saa hankkia rekisteröidyn suostumuksella myös muista lähteistä, mikäli se on sallittua henkilötietoja sääntelevän lainsäädännön nojalla.¹⁷⁵

5.3 Henkilöluottotietoina tallennettavat maksuhäiriötiedot

Henkilöluottotietoina voidaan tallentaa konkurssia koskevia tietoja ne tiedot, jotka on talletettu konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteriin. Velkajärjestelytietoina voidaan tallettaa ne tiedot, jotka on talletettu velkajärjestelyrekisteriin.¹⁷⁶

Viranomaisen toteamina maksuhäiriötietoina talletetaan tiedot maksun laiminlyönnistä, joka on todettu lainvoimaisella tuomiolla, yksipuolisella tuomiolla, ulosottoperusteen määrääjän jatkamisesta annetulla tuomiolla tai rekisteröidyn hyväksymän vekselin protestilla.¹⁷⁷

Tuomion lainvoimaisuusvaatimuksen tarkoituksena on, että riitaiset velkomuskanteet eivät aiheuta maksuhäiriömerkintää tai uhkaa siitä ennen kuin asia on ratkaistu. Tästä kuitenkin poikkeuksena on yksipuolinen tuomio.¹⁷⁸

Ulosottotietoina voidaan tallettaa tiedot asiallisesti eriteltynä sellaisesta asiasta, jossa on annettu estetodistus tai tieto pitkäaikaisesta ulosotosta. Velkojan ilmoittamina

¹⁷² Luottotietolaki (527/2007) 5 §.

¹⁷³ Luottotietolaki (527/2007) 5 §

¹⁷⁴ Luottotietolaki (527/2007) 6 §

¹⁷⁵ Luottotietolaki (527/2007) 6 §.

¹⁷⁶ Luottotietolaki (527/2007) 13 §.

¹⁷⁷ Luottotietolaki (527/2007) 13 §.

¹⁷⁸ HE 241/2006, 36.

maksuhäiriötietoina voidaan tallettaa tieto kulutusluottoon perustuvan maksun laiminlyönnistä.¹⁷⁹

Rekisteriin voidaan tallettaa myös rekisteröidyn tunnustama maksun laiminlyönti. Tunnustus voidaan antaa useamman velkojan kanssa tehdyn tai muutoin laaja-alaisen maksujärjestelyjä koskeva sopimuksen yhteydessä. Kuulutustietoina luottotietorekisteriin voidaan tallettaa kuulutusrekisterissä olevat tiedot.¹⁸⁰

Suorituksen maksamistietoina voidaan tallettaa sellaisen maksuvelvoitteen suoritus, jonka laiminlyönnistä merkintä on johtunut. Luottotietorekisteriin voidaan tallettaa luottokelpoisuuden arviointitietoina luottokelpoisuutta koskevan luokituksen tai muun luottokelpoisuuden osoittava arviointitieto.¹⁸¹

Rekisteröidyn pyynnöstä luotettavan selvityksen perusteella on merkittävä, että maksuhäiriömerkintä johtuu takauksesta tai vierasvelkapanttauksesta. Konkursimerkintään tulee merkitä konkurssiin johtaneet pääasialliset syyt. Rekisteriin on myös mahdollista merkitä muu tieto maksuhäiriömerkintään johtaneista tekijöistä ja maksuhäiriön alkuperäinen ajankohta. Mahdollisuuksien mukaan on merkittävä, jos useampi merkintä johtuu samasta saatavasta. Samasta saatavasta johtuvat merkinnät on kuitenkin merkittävä aina rekisteröidyn pyynnöstä luotettavan selvityksen perusteella.¹⁸²

Jos maksu viivästyy 60 päivää alkuperäisestä eräpäivästä, voi velkoja ilmoittaa maksun laiminlyönnin luottotietorekisteriin, jollei olla tehty uutta maksusopimusta. Ilmoittamisen ja tallentamisen edellytyksenä on myös, että kulutusluottosopimuksessa on ilmoitettu maksuhäiriöiden ilmoittamisesta luottotietorekisteriin ja että velkoja on lähettänyt vähintään 21 päivää ennen tietojen luovutusta maksukehotuksen, jossa muistutetaan tietojen luovuttamisesta luottotietorekisteriin sekä tietojen tallentamiseen liittyvistä edellytyksistä. Velkojan tulee ilmoittaa rekisterinpitäjälle sellaisen velan maksusta, joka on merkitty luottotietorekisteriin.¹⁸³

5.4 Henkilöluottotietojen säilymisajat luottotietorekisterissä

Konkurssiin liittyvät luottotiedot säilyvät luottotietorekisterissä viisi vuotta konkurssin alkamisesta. Tiedot on kuitenkin poistettava kuukauden kuluttua siitä, kun tiedot on poistettu

¹⁷⁹ Luottotietolaki (527/2007) 13 §.

¹⁸⁰ Luottotietolaki (527/2007) 13 §.

¹⁸¹ Luottotietolaki (527/2007) 13 §.

¹⁸² Luottotietolaki (527/2007) 13 §.

¹⁸³ Luottotietolaki (527/2007) 14 §.

konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä, jos konkurssihakemus on hylätty, jätetty tutkimatta tai konkurssi on peruuntunut.¹⁸⁴

Velkajärjestely- ja kuulutustiedot poistetaan rekisteristä kuukauden kuluessa siitä, kun merkinnät on poistettu alkuperäisestä viranomaisrekisteristä. Velkajärjestelytiedot, joita koskeva maksuohjelma on määrätty raukeamaan velallisen hakemuksesta, poistetaan kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun velallinen osoittaa maksuohjelman raukeamisen.¹⁸⁵

Ulosottotiedot poistetaan heti, kun ulosottomies on tehnyt peruuttamisilmoituksen, joka koskee pitkäaikaista tai aiheetonta ulosottoa. Muu ulosottotieto heti, kun rekisterinpitäjä on saanut tiedon ulosottoperusteen kumoamisesta, velallinen on maksanut suppeassa ulosotossa olleen saatavan, ulosottoperusteen määräaika on kulunut umpeen tai tuomio, jolla ulosottoperusteen määräaika on jatkettu, on kumottu.¹⁸⁶

Velkojan ilmoittamat maksuhäiriötiedot ja velallisen tunnustamaa maksuhäiriötä koskevat tiedot poistetaan kahden vuoden kuluessa siitä, kun tieto on tallennettu rekisteriin. Viranomaisen toteamat maksuhäiriötiedot ja ulosottotiedot poistetaan kolmen vuoden kuluessa siitä, kun ne on tallennettu rekisteriin.¹⁸⁷

Mikäli maksu maksetaan ja asiasta ilmoitetaan rekisterinpitäjälle, poistetaan tieto kahden vuoden kuluessa merkinnän tekemisestä.¹⁸⁸ Eli rekisteriin merkityn laiminlyödyn maksun maksaminen ei välittömästi johda merkinnän poistoon.¹⁸⁹ Mikäli tallennusaikana rekisteröidylle tulee uusi merkintä, pitenee vanhan merkinnän tallennusaika neljään vuoteen. Luottokelpoisuuden arviointitieto on poistettava, kun muut merkinnät on poistettu.¹⁹⁰

Rekisteröidyn on mahdollista kirjata myös omaehtoinen luottotietokiello. Tätä käytetään esimerkiksi silloin, kun omat henkilöllisyyspaperit katoavat tai jos halutaan itse kontrolloida ylivelkaantumista. Merkintä poistuu kahden vuoden kuluessa tai kirjallisella pyynnöllä. Omaehtoinen luottotietokieltomerkintä on maksuton.¹⁹¹

¹⁸⁴ Luottotietolaki (527/2007) 18 §.

¹⁸⁵ Luottotietolaki (527/2007) 18 §.

¹⁸⁶ Luottotietolaki (527/2007) 18 §.

¹⁸⁷ Luottotietolaki (527/2007) 18 §.

¹⁸⁸ Luottotietolaki (527/2007) 18 §.

¹⁸⁹ HE 241/2006, 37.

¹⁹⁰ Luottotietolaki (527/2007) 18 §.

¹⁹¹ Niemi 2014, 48.

Velkaa koskevat maksuhäiriömerkinnät poistuvat, kun ulosoton täytäntöönpanon määräaika on lopullisesti vanhentunut, tällöin velallisen tulee kuitenkin itse pyytää tietojen poistamista. Suoraan ulosottokelpoisten saatavien merkinnät vanhenevat viidessä vuodessa.¹⁹²

Merkintä	Säilymisaika
Konkurssitiedot	5 vuotta konkurssin alkamisesta tai 3 kk siitä, kun tiedot on poistettu konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä hylkäämisen, tutkimatta jättämisen tai peruutuksen vuoksi
Velkajärjestely- ja kuulutustiedot	1 kk siitä, kun tiedot on poistettu alkuperäisestä rekisteristä tai 3 kk siitä, kun velallinen osoittanut maksuohjelman raukeamisen
Ulosottotiedot (peruutus, joka koskee pitkäaikaista tai aiheetonta ulosottoa)	Heti, kun ulosottomies tehnyt peruutusilmoituksen
Muu ulosottotieto (ulosottooperusteen kumoaminen, velallinen maksanut suppeassa ulosotossa olleen saatavan, ulosottooperusteen määräaika kulunut umpeen)	Heti, kun rekisterinpitäjä saanut ilmoituksen
Velkojan ilmoittamat maksuhäiriötiedot	2 vuotta tallennuspäivästä lukien
Velallisen tunnustama maksuhäiriö	2 vuotta tallennuspäivästä lukien
Viranomaisen toteamat maksuhäiriötiedot	3 vuotta merkitsemisestä
Ulosottotiedot	3 vuotta merkitsemisestä
Omaehtoinen luottotietokielto	2 vuotta merkitsemisestä tai kirjallinen pyyntö
Suoraan ulosottokelpoisia saatavia koskevat merkinnät	5 vuotta

Taulukko 4: Henkilöluottotiedot ja niiden säilymisajat.

5.5 Henkilöluottotietojen luovuttamisen ja käyttämisen yleiset edellytykset

Yleisen säännön mukaan henkilöluottotietoja saa luovuttaa ja käyttää vain luoton myöntämistä ja luotonvalvontaa varten. Kuitenkin henkilöluottotietoja saa käyttää ja

¹⁹² Niemi 2014, 48.

luovuttaa, jos niin erikseen säädetään tai jos tiedon antaminen perustuu viranomaiselle laissa säädettyyn tiedonsaantioikeuteen. Luottotietoja saa myös käyttää ja luovuttaa, jos viranomainen on myöntämässä tukea yritystoimintaa varten, jos rekisteröity toimii tukea hakeneen yrityksen vastuuhenkilönä.¹⁹³

Luottotietolain mukaan henkilöluottotietoja saa käyttää ja luovuttaa myös perinnän suunnitteluun, takauksen tai vierasvelkapanttiin hyväksymistä tai antamista varten, huoneenvuokrasopimuksen tekemistä varten sekä sopimusehtojen tekemistä varten, jos sopimuksen tekemisestä ei voida lain nojalla kieltäytyä. Luottotietoja voidaan luovuttaa ja käyttää myös luotto- ja vakuutuslaitokselle annettavan todistuksen tai suosituksen laadintaa varten sekä rahanpesusta ja terrorismista ilmoitusvelvollisille velvoitteiden toteuttamiseksi.¹⁹⁴

Luottotietoja voidaan luovuttaa ja käyttää työnhakijan ja työntekijän arvioimiseksi niin kuin laissa säädetään, arvioitaessa yrityksen ja vastuuhenkilön kykyä vastata sitoumuksistaan sopimusosapuolena ja kun henkilöä valitaan yrityksen vastuuhenkilöksi. Luottotietoja voidaan luovuttaa ja käyttää henkilötietolaki huomioon ottaen myös tieteelliseen tutkimukseen, tilastointiin sekä viranomaisen suunnittelu- ja selvitystehtävää varten.¹⁹⁵

5.6 Yrityksen maksuhäiriötiedot

Yrityksen maksuhäiriötietoina voidaan tallettaa konkurssi- ja yrityssaneerausrekisterissä olevat tiedot asian käsittelystä, tieto maksun laiminlyönnistä, joka on todettu lainvoimaisella tuomiolla, yksipuolisella tuomiolla tai rekisteröidyn hyväksymällä vekselin protestilla.¹⁹⁶

Luottotietorekisteriin merkitään yritysluottotietoina myös tiedot asiakkoittain eriteltynä ulosottoasiasta, jossa on annettu estetodistus tai tieto pitkäkestoisesta ulosotosta. Rekisteriin merkitään myös kuulutusrekisteriin talletetut tiedot sekä tiedot verosaatavasta ja lakisääteisen vakuutusmaksun laiminlyönnistä, jotka voidaan ulosmitata ilman tuomiota tai päätöstä. Merkintä voidaan tehdä kirjallisesti tunnustetusta maksun laiminlyönnistä sekä eräänntyneen ja riidattoman maksun johdosta annetusta maksukehotuksesta. Maksukehotustiedon saa tallettaa kymmenen päivää maksukehotuksen lähettämisen jälkeen ja siinä on mainittava julkaisemisesta tai merkitsemisestä rekisteriin.¹⁹⁷

¹⁹³ Luottotietolaki (527/2007) 19 §.

¹⁹⁴ Luottotietolaki (527/2007) 19 §.

¹⁹⁵ Luottotietolaki (527/2007) 19 §.

¹⁹⁶ Luottotietolaki (527/2007) 24 §.

¹⁹⁷ Luottotietolaki (527/2007) 24 §.

Luotettavan selvityksen perusteella on myös merkittävä, jos merkintä johtuu takausvastuusta tai vierasvelkapanttauksesta. Konkurssin tietoihin merkitään konkurssiin johtaneet pääasialliset syyt. Rekisteriin voidaan merkitä muukin tieto maksuhäiriömerkintään johtaneista syistä ja maksuhäiriön alkuperäisestä ajankohdasta. Mahdollisuuksien mukaan on myös ilmoitettava, jos useampi merkintä johtuu samasta saatavasta ja jos rekisteröity pyytää tätä sekä esittää asiasta luotettavan selvityksen, on samasta saatavasta johtuvat merkinnät merkittävä rekisteriin.¹⁹⁸

5.7 Yritysluottotietojen säilymisajat luottotietorekisterissä

Yritysluottotiedot, jotka koskevat konkurssia säilyvät rekisterissä viisi vuotta. Mikäli konkurssi hylätään, jätetään tutkimatta tai peruutetaan, jonka seurauksena tiedot poistetaan konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä, poistetaan konkurssimerkinnät kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun tiedot on poistettu konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä.¹⁹⁹

Yrityssaneeraus- ja kuulutustiedot poistetaan kuukauden kuluessa siitä, kun tiedot on poistettu alkuperäisestä rekisteristä. Ulosottotiedot poistetaan heti, kun ulosottomies on tehnyt peruuttamisilmoituksen, joka koskee aiheutonta ja pitkäkestoista ulosottoa. Muu ulosottotieto poistetaan, kun rekisterinpitäjä saa ilmoituksen, että ulosottoperuste on kumottu tai että velallinen on maksanut velan, jota perittiin suppeassa ulosotossa.²⁰⁰

Tunnustettu maksuhäiriömerkintä säilyy rekisterissä kahden vuoden ajan. Maksutapaa ja luottokelpoisuutta koskeva merkintä säilyy kuusi kuukautta merkinnän tekemisestä, ellei talletusaikana tule uutta merkintää.²⁰¹

Maksun laiminlyönti, joka on todettu lainvoimaisella tuomiolla, yksipuolisella tuomiolla tai velallisen hyväksymällä vekselin protestilla sekä ulosottoasia, jossa on annettu estetodistus tai kyseessä on pitkäaikainen ulosotto, säilyy merkintä kolme vuotta rekisterissä. Myös merkintä verosaatavasta, lakisääteisen vakuutusmaksun laiminlyönnistä ja maksukehotuksesta johtuva merkintä säilyy kolme vuotta. Tieto liiketoimintakiellosta poistetaan, kun on kulunut kolme vuotta siitä, kun kyseinen merkintä on poistettu viranomaisen alkuperäisestä rekisteristä.²⁰²

¹⁹⁸ Luottotietolaki (527/2007) 24 §.

¹⁹⁹ Luottotietolaki (527/2007) 28 §.

²⁰⁰ Luottotietolaki (527/2007) 28 §.

²⁰¹ Luottotietolaki (527/2007) 28 §.

²⁰² Luottotietolaki (527/2007) 28 §.

Mikäli talletusaikana tulee uusi merkintä, ei vanhaa merkintää ole tarpeellista poistaa. Viranomaisen toteama maksuhäiriömerkintä poistetaan kuitenkin viimeistään neljän vuoden kuluttua merkitsemisestä. Konkurssiin liittyvät merkinnät poistetaan viimeistään kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun tiedot on poistettu konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä.²⁰³

Merkintä	Säilymisäika
Konkurssi	5 vuotta tai jos konkurssi hylätään, jätetään tutkimatta tai peruutetaan, 3kk siitä, kun poistettu konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä
Yrityssaneeraustiedot	1 kk siitä, kun poistettu alkuperäisestä rekisteristä
Kuulutustiedot	1 kk siitä, kun poistettu alkuperäisestä rekisteristä
Ulosottotiedot (peruutus, joka koskee konkurssin hylkäämistä, tutkimatta jättämistä tai peruutusta)	Heti, kun ulosottomies tehnyt peruuttamisilmoituksen
Muu ulosottotieto (ulosottooperuste kumottu, suppeassa ulosotossa oleva velka maksettu)	Heti, kun rekisterinpitäjälle ilmoitettu
Tunnustettu maksuhäiriömerkintä	2 vuotta
Maksutapaa koskeva merkintä	6 kk merkinnästä
Luottokelpoisuutta koskeva merkintä	6 kk merkinnästä
Viranomaisen toteama maksuhäiriö	3 vuotta
Ulosottoasia (estetodistus tai pitkäaikainen ulosotto)	3 vuotta
Verosaatava	3 vuotta
Lakisääteisen vakuutusmaksun laiminlyönti	3 vuotta
Liiketoimintakielto	3 vuotta siitä, kun poistettu alkuperäisestä rekisteristä

Taulukko 5: Yritysluottotiedot ja niiden säilymisajat.

²⁰³ Luottotietolaki (527/2007) 28 §.

5.8 Merkinnoista tiedottaminen rekisteröidylle

Mikäli rekisteröidylle tehdään merkintä ensimmäisen kerran, on rekisteröidylle lähetettävä tieto rekisteröinnistä, oikeudesta tehdä oikaisuvaatimus sekä tieto saatavan suorituksesta johtuvista vaikutuksista luottotietorekisteriin tehtäville merkinnöille.²⁰⁴

Ilmoitusta ei kuitenkaan ole tarpeen tehdä, jos on kyse yrityskytentätiedoista. Tietojen hankkijan on huolehdittava, että rekisteröity voi saada ennakolta tiedon henkilöluottotietojen käytöstä ja tiedon mistä ne hankitaan. Mikäli luottihakemus hylätään luottotietojen perusteella, on tietojen tällaisesta käytöstä sekä luottotietojen alkuperästä ilmoitettava rekisteröidylle.²⁰⁵

5.9 Tarkastusoikeus ja virheen oikaisu

Yrityksellä, sen edustajalla ja vastuuhenkilöllä on oikeus tietää mitä tietoja on talletettu yrityksestä ja sen vastuuhenkilöistä ja mistä tiedot ovat peräisin. Kuitenkaan tietoja ei voi saada niistä yrityksistä, joiden antamia tietoja käytetään maksutapaa koskevan tiedon muodostuksessa.²⁰⁶

Luonnollisella henkilöllä on myös oikeus saada tietää mistä tiedot ovat peräisin ja kenelle tietoja on annettu viimeisen vuoden aikana. Tämä ei koske kuitenkaan yrityskytentätietoja.²⁰⁷

Rekisterinpitäjän tulee ilman aiheetonta viivytystä oikaista luottotietorekisterissä tai luottotietolausunnossa oleva virheellinen, puutteellinen, harhaanjohtava tai vanhentunut tieto.²⁰⁸ Virheen oikaisu on keskeinen rekisteröidyn oikeusturvan kannalta.²⁰⁹

6 Laadullinen tutkimus

Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Siinä tutkimuksen kohdetta pyritään tarkastelemaan kokonaisvaltaisesti ja aineisto tulee koota luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa.²¹⁰

²⁰⁴ Luottotietolaki (527/2007) 29 §.

²⁰⁵ Luottotietolaki (527/2007) 29 §.

²⁰⁶ Luottotietolaki (527/2007) 30 §.

²⁰⁷ Luottotietolaki (527/2007) 30 §.

²⁰⁸ Luottotietolaki (527/2007) 31 §.

²⁰⁹ HE 241/2006, 52.

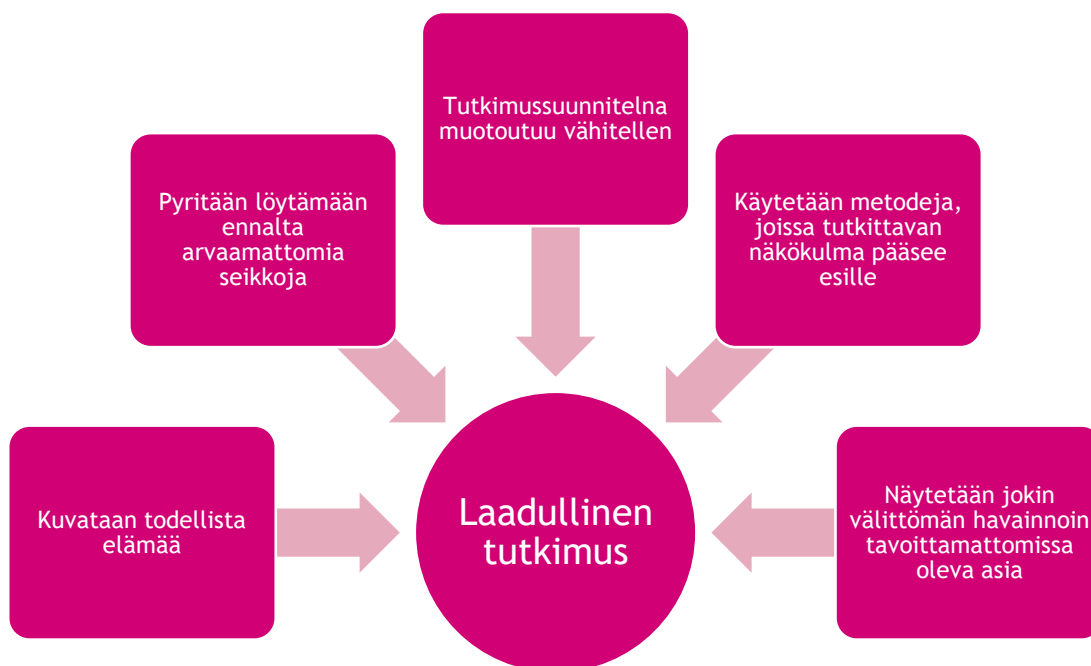
²¹⁰ Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 161.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija luottaa omiin havaintoihinsa ja keskusteluun tutkittavien kanssa. Tutkimuksessa pyritään löytämään ennalta arvaamattomia seikkoja sekä tarkastellaan hankittua aineistoa monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti.²¹¹

Suosittuja tutkimusmetodeja laadullisessa tutkimuksessa ovat sellaiset metodit, joissa tutkittavien näkökulma pääsee esille. Tämän kaltaisia metodeja ovat muun muassa teemahaastattelu, osallistuva havainnointi ja ryhmähaastattelut.²¹²

Tutkimussuunnitelma tyypillisesti muotoutuu laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen edetessä ja se toteutetaan joustavasti. Suunnitelmia voidaan muuttaa olosuhteiden mukaiseksi. Laadullisessa tutkimuksessa tapaukset käsitellään ainutlaatuisina ja aineistoa tulkitaan sen mukaisesti.²¹³

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole totuuden löytäminen tutkittavasta asiasta. Siinä tavoitteena on tutkimuksen aikana muodostuneiden tulkintojen avulla näyttää jokin välittömän havainnon tavoittamattomissa oleva asia.²¹⁴

²¹¹ Hirsjärvi ym. 2013, 164.

²¹² Hirsjärvi ym. 2013, 164.

²¹³ Hirsjärvi ym. 2013, 164.

²¹⁴ Vilka 2015, 120.

Kuvio 7: Laadullinen tutkimus.²¹⁵

6.1 Aineiston kerääminen laadullisessa tutkimuksessa

Laadullisessa tutkimuksessa yleisin tiedonkeruumuoto on haastattelu.

Tutkimushaastattelumuotoja ovat lomakehaastattelu, teemahaastattelu ja avoin haastattelu.²¹⁶

Lomakehaastattelussa tutkija päättää etukäteen kysymykset, kysymyksen muodon ja esittämisjärjestyksen. Se on kätevä aineistonkeruumenetelmä, kun tutkimusongelma ei ole laaja. Lomakehaastattelussa kuvataan hyvin rajattuun asiaa liittyviä mielipiteitä, kokemuksia, näkemyksiä ja käsityksiä.²¹⁷

Teemahaastattelu on hyvin suosittu aineistonkeruutapa laadullisessa tutkimuksessa. Siinä kerätään tutkimusongelman olennaiset aiheet ja teemat, joita haastattelussa on tarkoitus käydä läpi tutkimusongelmaan vastaamiseksi. Teemahaastattelussa aiheiden ja teemojen käsittelyjärjestyksellä ei ole merkitystä. Vastaaaja antaa oman kuvauksensa teemoista ja aiheista, jotka haastattelussa käydään läpi. Teemat ja aiheet tulisi käydä läpi vastaajalle luontevassa järjestyksessä.²¹⁸

Avoimessa haastattelussa ei ole ennalta suunniteltuja kysymyksiä ja teemoja, joiden ympärille haastattelu rakentuisi. Siinä keskustellaan haastateltavan kanssa tutkimusongelman aihepiiristä, josta haastateltava puhuu vapaasti haluamistaan näkökulmista.²¹⁹

²¹⁵ Hirsjärvi ym. 2013, 161, 164. Vilkka 2015, 120.

²¹⁶ Vilkka 2015, 122-124.

²¹⁷ Vilkka 2015, 122-124.

²¹⁸ Vilkka 2015, 122-124.

²¹⁹ Vilkka 2015, 126.

Haastattelumetodit laadullisessa tutkimuksessa

Lomakehaastattelu	Teemahaastattelu	Avoim haastattelu
<ul style="list-style-type: none"> • Etukäteen tarkkaan suunniteltu haastattelu • Hyvä tutkimusongelman ollessa hyvin rajattu • Kuvataan kyseiseen asiaan liittyviä mielipiteitä, kokemuksia, näkemyksiä ja käsityksiä 	<ul style="list-style-type: none"> • Valitaan olennaiset tutkimusongelman aiheet ja teemat haastattelun rungoksi • Vastaja antaa oman kuvauksensa aiheista ja teemoista • Teemat ja aiheet käydään läpi vastaajalle luontevassa järjestyksessä 	<ul style="list-style-type: none"> • Ei ennalta suunniteltuja kysymyksiä ja teemoja • Keskustellaan tutkittavan kanssa tutkimusongelman aihepiiristä • Haastateltava puhuu vapaasti haluamistaan näkökulmista

Kuvio 8: Haastattelumetodit laadullisessa tutkimuksessa.²²⁰

6.2 Laadullisen tutkimuksen haastattelun toteutustavat

Haastattelu voidaan toteuttaa yksilö-, pari- tai ryhmähaastatteluna. Yksilöhaastattelu on tarkoituksenmukainen, kun on tarkoituksena tutkia tutkittavan henkilön omakohtaisia kokemuksia. Ryhmähaastattelussa puolestaan tutkitaan yhteisön käsityksiä.²²¹

Parihaastattelu on ryhmähaastattelu, joten pari- ja ryhmähaastatteluissa noudatetaan samoja ohjeita. Ryhmähaastattelun hyvänä puolena on se, että ryhmä voi auttaa, kun on kyse muistivaraista asioista. Ryhmä voi auttaa myös väärinymmärrysten korjaamisessa. Ryhmähaastattelun huonona puolena on esimerkiksi se, että ryhmä voi estää ryhmän kannalta kielteisten asioiden esiintulon ja että ryhmässä saattaa olla sellaisia henkilöitä, jotka vaikuttavat vahvasti keskustelun suuntaan.²²²

²²⁰ Vilkka 2015, 122-126.

²²¹ Vilkka 2015, 122.124.

²²² Hirsjärvi ym. 2013, 211.

6.3 Huomioitavaa tutkimushaastattelun toteutuksessa

Vastoin laadullisen tutkimushaastattelun tavoitteita, on yleensä valtaosa tutkimushaastatteluista ennakoitavissa ja ratkaistavissa. Haastattelukysymyksiä laadittaessa ja tuloksia arvioitaessa tulee huomioida, että haastattelukysymykset saatetaan käsittää ja tulkita eri tavalla kuin tutkija on tarkoittanut. Teemahaastattelun hyvä puoli on se, että siinä kysymysten tulkinta pystytään varmistamaan.²²³

Tutkimushaastatteluiden yleinen ongelma on se, että kysymykset peilaavat yleensä tutkijan käsityksiä. Yleensä vastaaja huomaa tämän, joten haastateltava vastaa tutkijan toivomalla tavalla.²²⁴ Haastattelussa tulisi vältellä kysymyksiä, joihin vastataan kyllä tai ei. Kysymykset mitä, miten, millainen ja miksi ovat hyviä tutkimushaastattelussa. Kysymyksissä tulisi kysyä vain yhtä asiaa kerrallaan.²²⁵

Laadullisessa tutkimuksessa on tavoitteena saada sisällöllisesti laaja aineisto. Koehaastatteluilla voidaan varmistaa kysymysten toimivuus. Tutkijan tulee tuntea kohderyhmä ja haastattelussa tulisi ensin kysyä taustatietoja haastateltavista ja sen jälkeen vasta siirtyä varsinaisiin kysymyksiin. Haastattelumetodia valittaessa on huomioitava tutkimuksen tavoitteet ja lähestymistapa.²²⁶

Haastateltavien valinnassa on huomioitava se mitä tutkitaan. Tutkimusongelmasta riippuen voidaan valintaperusteena käyttää esimerkiksi asiantuntijuutta tai kokemusta tutkimusongelmaan tai teemaan liittyen.²²⁷

²²³ Vilkka 2015, 127-135.

²²⁴ Vilkka 2015, 127-135.

²²⁵ Vilkka 2015, 127-135.

²²⁶ Vilkka 2015, 127-135.

²²⁷ Vilkka 2015, 135-136.

Kuvio 9: Huomioitavaa laadullisessa tutkimuksessa.²²⁸

7 Tulokset

Vastaajan asema käräjäoikeuksien summaarisissa asioissa -tutkimuksessa selvitettiin vastaajien yleisimpiä kysymyksiä summaarisiin asioihin liittyen, jonka perusteella luotiin ohje summaaristen asioiden vastaajille. Asiaa tutkittiin laadullisen tutkimuksen tutkimusmenetelmin. Haastattelu järjestettiin 25.7.2018.

Tutkimusmetodiksi valittiin teemahaastattelu. Haastattelun oli tarkoitus olla rento ja vapaamuotoinen. Tarkoituksena oli, että haastateltavat pohtisivat niin omasta näkökulmastaan kuin toisiaan täydentäen millaisia kysymyksiä vastaajilla on teemoihin liittyen summaarisissa asioissa. Tällöin paras vaihtoehto haastattelun toteuttamiselle oli ryhmäteemahaastattelu.

Ennen haastattelua tutkija tutki tutkimusongelman olennaisia aiheita ja teemoja sekä valitsi haastateltavat. Haastateltavat valittiin työkokemuksen perusteella. Tämä on järkevin peruste, koska tutkimuksessa halutaan selvittää niitä asioita, joita summaaristen asioiden vastaajat yleensä kysyvät. Mitä enemmän tutkittavalla on työkokemusta, sitä luotettavammin

²²⁸ Vilkka 2015, 122-136.

voidaan olettaa tutkittavan tietävän mitä yleisimmin summaarisen asian vastaajat kysyvät. Tutkittavan on täytynyt myös olla työssään tekemisissä summaaristen asioiden vastaajien kanssa.

Edellä mainituin perustein teemahaastatteluun valittiin Anu Sainio ja Kari Korvakangas. Anu Sainio työskentelee Kanta-Hämeen kärjäoikeudessa kärjäsihteerinä hakemus- ja summaaristen asioiden yksikön yksikkövastaavana. Sainio on käsitellyt summaarisia asioita kahdeksan vuotta. Korvakangas työskentelee Kanta-Hämeen kärjäoikeudessa haastemiesten esimiehenä. Korvakankaan työtehtäviin kuuluu muun muassa summaaristen asioiden tiedoksianto ja hänellä on kokemusta haastemiehen tehtävistä 28 vuoden ajalta.

Haastattelun teemoiksi valittiin määräaika, vaatimukset ja maksaminen, luottotiedot, haasteen virheellisyys, oikeudenkäyntikulut, perintäkulut, kanteen peruutus, vastaus kanteeseen, muutoksenhaku sekä muut mieleen tulevat asiat.

7.1 Haastattelun tulokset

Määräaikaan liittyy haastateltavien vastauksien mukaan olennaisesti kysymys, että saako määräaika ja että voiko tehdä maksusuunnitelman tai -sopimuksen. Vaatimuksiin ja maksamiseen liittyy vastausten perusteella kysymykset minne maksetaan ja pitääkö kaikki maksaa.

Vastausten perusteella vastaajia eniten askarruttavat luottotiedot. Luottotiedoista kysytään yleensä onko luottotiedot mennyt, koska luottotiedot menee ja jos maksaa nyt niin meneekö luottotiedot. Myös on ihmetelty, että samanaikaisista jutuista tulee eri mittaiset merkinnät sekä erilaisia maksumerkintöjä ja merkintöjen lyhentymistä. Kärjäoikeudesta kysytään myös, että maksoin, eihän tule merkintää. Haastateltavat totesivat myös, että on otettava huomioon se, että merkintöjä voi tulla muutenkin kuin summaarisesta prosessista johtuen.

Teemaan haasteessa on vääriä tai virheellisiä tietoja vastattiin, että vastaajat kysyvät mitä asialle tällöin pitäisi tehdä. Oikeudenkäyntikuluteemaan vastattiin, että onko oikeudenkäyntikulut pakko maksaa. Vastaajat ovat sitä mieltä, että eihän asia ole vielä edes kärjäoikeudessa ja jos nyt maksaa kaiken muun niin tarvitseeko oikeudenkäyntikuluja maksaa ollenkaan.

Vastausten perusteella vastaajia askarruttaa perintäkulujen määrä sekä niiden oikeellisuus. Kanteen peruutuksesta vastaajat kysyvät peruuntuuko kanne, jos maksaa ja mitä tapahtuu, jos maksaa. Kanteen peruutukseen liittyvät kysymykset liittyvät jollakin tavalla maksamiseen.

Vastaajat kysyvät myös mitä kirjallisessa vastauksessa pitää olla ja että tarvitseeko vastausta toimittaa, jos kanne on totuudenmukainen. Muutoksenhakuun liittyen kysytään, että miten voi valittaa.

Haastattelun lopuksi käytiin läpi muut mieleen tulevat asiat. Haastateltavien mukaan yleensä vastaajille tarvitsee selvittää kolme eri vaihtoa. Ensimmäinen vaihtoehto on, että ei tee mitään, jolloin asia ratkaistaan yksipuolisella tuomiolla. Toinen vaihtoehto on vastata kanteeseen, jolloin asia muuttuu riitaiseksi. Kolmas vaihtoehto on toimia kantajan vaatimusten mukaisesti, jonka seurauksena kantaja peruuttaa kanteen. Peruutuksen on kuitenkin tultava käräjäoikeuteen kuitenkin viimeistään viimeisenä vastauksen määräpäivänä. Haastattelun runko ja siihen saadut vastaukset löytyvät liitteistä.

Teema	Vastaajien kysymykset
Määräaika	Saako maksuaikaa? Voiko tehdä maksusuunnitelman tai -sopimuksen? Huomioitava, että käräjäoikeus ei myönnä maksuaikaa.
Vaatimukset ja maksaminen	Minne maksetaan? Pitääkö kaikki maksaa? Huomioitava, että peruutus tulee vasta, kun kaikki on maksettu
Luottotiedot	Onko mennyt? Koska menee? Jos maksaa nyt, meneekö? Miksi samanaikaisista jutuista tulee eri mittaiset merkinnät? Maksuhäiriömerkintä ja merkinnän lyhentyminen? Maksoin, eihän tule merkintää? Huom. Muut kuin viranomaisen toteamat maksuhäiriöt.
Haasteessa on väärä tai virheellisiä tietoja	Mitä teen?
Oikeudenkäyntikulut	Onko pakko maksaa? Eihän tämä juttu ole edes käräjäoikeudessa... Jos maksaa nyt kaiken muun, tarvitseeko maksaa?
Perintäkulut	Miten on näin paljon? Määrän oikeellisuus?
Kanteen peruutus	Jos maksaa, peruuntuuko? Mitä tapahtuu, jos maksan? Kysymykset liittyvät maksamiseen.
Vastaus kanteeseen	Mitä pitää olla? Tarvitseeko vastata, jos kanne totuudenmukainen?

Muutoksenhaku	Miten voi valittaa?
Muuta?	Vaihtoehdot tilanteessa: 1. Ei tee mitään -> asia ratkaistaan yksipuolisella tuomiolla 2. Vastaa -> Asia muuttuu riitaiseksi 3. Toteuttaa kantajan vaatimukset -> Kantaja peruuttaa kanteen, mikäli maksetaan ajoissa. Nämä selitetään usein tiedoksiannon yhteydessä.

Taulukko 6: Teemahaastattelun tulokset.

Haastattelun tulosten perusteella tietoperustassa tulisi käsitellä laajasti summaarisia asioita, niistä erityisesti summaarista menettelyä. Tietoperustassa tulisi käydä läpi myös luottotietoja, oikeudenkäyntikuluja ja perintäkuluja koskevia asioita vastaajan näkökulmasta.

Ohjeistukseen tarvitaan myös käytännön näkökulma, jotta ohje vastaisi mahdollisimman hyvin käytäntöä. Käytännön näkökulman ohjeeseen saa käräjäoikeuden käytäntöjä tiedustelemalla.

7.2 Ohjeen muodostaminen vastaajalle

Jotta päästiin opinnäytetyössä asetettuun tavoitteeseen, tarvitsi ensin perehtyä summaarisiin asioihin teoriatasolla perusteellisesti. Menetelmäkirjallisuuden avulla valittiin sopivin metodi vastaajien yleisimpien kysymyksiä selvittämiseen. Selvitys tehtiin teemahaastattelulla. Haastattelun jälkeen selvitettiin teoriatasolla vastaajia askarruttavat asiat perusteellisesti ja kokonaisvaltaisesti.

Kun kaikki tarvittavat asiat oltiin selvitetty teoriatasolla perusteellisesti ja kokonaisvaltaisesti, voitiin ohjetta alkaa muodostaa käytännön tasolla. Ohjetta tehdessä tuli muistaa, että ohjeen pitää vastata vastaajien yleisimpiin kysymyksiin, ohjeen kielen pitää olla hyvin yksinkertaista ja jokaisen ymmärrettävissä työstä, taustasta ja koulutustasosta riippumatta. Ohjeen pitää olla myös selkeä ja edetä loogisesti. Ohje voi olla visuaalinen, mutta sen selkeys ja johdonmukaisuus ei saa kärsiä.

Ohjeen tekeminen aloitettiin teoreettisen viitekehyksen kirjoittamisen jälkeen. Ensin tehtiin ohjeelle runko, jossa on asiat, joita ohjeeseen oli tarkoitus laittaa. Tämän jälkeen ohjeeseen pyydettiin toimeksiantajalta kommentteja ja kehittämissuhteita, jonka jälkeen ohjeesta tehtiin uusi versio. Sama toistettiin, kunnes päästiin haluttuun lopputulokseen. Lisäksi ohjeeseen pyydettiin palautetta ja kehittämissuhteita haastemiehiltä, jotka ovat työssään jatkuvasti tekemisissä summaaristen asioiden vastaajien kanssa. Ohjetta luetettiin myös

henkilöillä, joilla ei ollut mitään kokemusta tai tietämystä summaarisista asioista. Toimeksiantaja ei ole vastuussa ohjeen sisällöstä.

8 Johtopäätökset

Vastajaan asema käräjäoikeuksien summaarisissa asioissa -opinnäytetyö toteutettiin 1.6.2018-30.11.2018. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää vastaajien yleisimmät kysymykset summaarisissa asioissa, onko tuomioistuin esteellinen antamaan ohjeistusta, mitkä ovat toimivaltaisia tuomioistuimia käsittelemään summaarisia asioita sekä minkälaisia vaikutuksia summaaristen asioiden lakimuutoksesta johtuu.

Vastaajien yleisimmät kysymykset saatiin selvitettyä tutkimushaastattelun kautta, joka toteutettiin teemahaastatteluna. Teemahaastattelu palveli parhaiten tutkimuksen tarkoitusta, sillä tarkoituksena oli selvittää vastaajien yleisimpiä kysymyksiä käräjäoikeuden henkilökunnan kokemuksien kautta. Teemahaastattelu toteutettiin ryhmässä, sillä ryhmä mahdollisti sen, että tutkittavat pystyivät täydentämään toistensa vastauksia ja ryhmä auttamaan asioiden muistamisessa. Teemahaastatteluun oltiin valittu summaariseen menettelyyn liittyviä aiheita, jotka käytiin läpi haastattelussa. Olennaiset aiheet selvitettiin ennen haastattelua kysymällä niitä käräjäoikeuden henkilökunnalta. Kaikkiin aiheisiin saatiin vastauksia. Teemahaastattelun rajallisuus näkyi siinä, että silloisten resurssien määrällä haastattelu jouduttiin rajaamaan vain Kanta-Hämeen käräjäoikeuteen eikä otantaa tullut muista käräjäoikeuksista. Toisaalta myös rajaamalla vastaajat Kanta-Hämeen käräjäoikeuteen saatiin aikaiseksi toimeksiantajaa parhaiten palveleva tuotos.

Muihin tutkimuskysymyksiin vastaukset löydettiin tietoperustan kautta. Opinnäytetyössä tutkittiin myös tuomioistuimen roolia summaarisessa menettelyssä. Tuomioistuimen roolin selvittämisessä käytettiin voimassa olevaa lainsäädäntöä sekä oikeuskirjallisuutta. Selvitetyin perusteella tuomioistuin ei ole esteellinen antamaan tässä työssä tarkoitettua ohjeistusta vastaajille. Koska ohjeen voi antaa, mahdollistaa se tuomioistuimen prosessin tehostamisen, varmistaa prosessin toimivuuden ja sen että asiakkailta on tosiasiallinen mahdollisuus hyödyntää tuomioistuimen palveluja.

Työssä selvitettiin myös mitä summaariset asiat ovat ja tuomioistuimen toimivaltaa summaarisissa asioissa. Tällä hetkellä kaikki käräjäoikeudet ovat toimivaltaisia käsittelemään summaarisia asioita tiettyjen perussäännösten mukaisesti. Lakimuutoksen jälkeen summaarisia asioita käsittelee vain tietyt oikeudenkäymiskaassa mainitut käräjäoikeudet. Keskittämällä on tarkoitus saada aikaan prosessiekonomisia hyötyjä. Asianosaisten näkökulmasta tämä kuitenkin voi tarkoittaa tuomioistuimen vaikeampaa saavutettavuutta ja vaatii parempaa lain ymmärtämistä, että saa oman asian käsiteltyä tuomioistuimessa. Lopputulokseen päästiin tutkimalla voimassa olevaa lakia sekä oikeuskirjallisuutta.

Opinnäytetyössä myös tutkittiin summaarisiin asioihin liittyvää lakimuutosta, joka astuu voimaan 1.9.2019. Kun kaikki muutokset oli kartoitettu, vastaajien ohjeesta pystyttiin tekemään sellainen, että sitä voidaan käyttää myös lakimuutoksen jälkeen. Lakimuutoksen vaikutukset selvitettiin lainvalmisteluaineistojen avulla. Lakimuutoksen myötä asianosaisten on hallittava summaarisiin asioihin liittyvä normisto paremmin, jotta asia saataisiin käsiteltyä, koska esimerkiksi jo pelkälle haastehakemukselle asetetaan lakimuutoksen myötä tarkemmat vaatimukset.

Opinnäytetyön päätulos eli ohje summaaristen asioiden vastaajille tehtiin haastattelun ja tietoperustan perusteella. Tutkimushaastattelun avulla selvitettiin millaisia asioita tulisi ohjeen sisältää. Tietoperustassa tutkittiin haastattelussa ilmi tulleita asioita teoriassa vastaajan näkökulmasta ja tietoperustan sisältö on valittu sen mukaan, että tutkija saisi tietoperustan avulla riittävän asiantuntijuuden, jotta tutkija pystyisi muodostamaan ohjeen vastaajille summaarisessa menettelyssä. Tietoperustassa asioiden selvittämiseen on käytetty olennaisia, ajantasaisia ja luotettavia lähteitä, kuten voimassa olevaa lakia, lainvalmisteluaineistoja, korkeimman oikeuden ennakkotapauksia sekä oikeuskirjallisuutta. Ohjeessa haluttiin säilyttää myös käytännön näkökulma, jonka vuoksi ohje luotiin yhteistyössä toimeksiantajan kanssa. Palautetta ja kehittämissuhteita ohjeeseen pyydettiin hakemus- ja summaaristen asioiden yksikön yksikkövastaavalta sekä haastemiehiltä. Kun nämä opinnäytetyön osat oltiin tehty, pystyttiin vastaajille luomaan sopivanlainen ohje summaarisiin asioihin. Ohje summaarisen asian vastaajalle on tarkoitus antaa haasteen liitteenä summaarisen asian vastaajalle. Ohjeen tarkoituksena on, että se auttaa vastaajaa ymmärtämään tilanteensa, vaikutusmahdollisuudet sekä seuraukset.

9 Arviointi

Opinnäytetyössä asetetut tavoitteet saavutettiin. Työssä toteutettiin suunniteltu teemahaastattelu, jonka perusteella tietoperusta lopullisesti muodostettiin. Teemahaastattelusta saatiin hyvät tulokset ja tietoperustan asiat on käyty työssä läpi kokonaisvaltaisesti ja perusteellisesti. Teemahaastattelu onnistui, koska siinä saatiin muodostettua kokonaiskuva vastaajien yleisimmistä kysymyksistä summaarisissa asioissa. Tuloksista erottui myös pieniä asioita, jotka osoittautuivat vastaajille tärkeiksi asioiksi. Teemahaastattelun tulokset antoivat myös hyvän kuvan siitä, mitä asioita ohjeen tulisi sisältää. Tietoperustan avulla tutkija sai riittävän asiantuntijuuden käsiteltäviin asioihin liittyen, joka kuvaa tietoperustan onnistuneisuutta.

Ohjeesta tehtiin käyttökelpoinen eli ohjeessa ollaan ajateltu nimenomaan vastaajaa. Toisin sanoen ohje tehtiin laadukkaaksi vastaajan näkökulmasta eli ohjeessa on pyritty välttämään juridista termistöä ja teksti on tehty mahdollisimman yksinkertaiseksi ja ymmärrettäväksi. Ohjeesta pyrittiin tekemään myös mahdollisimman lyhyt, jotta se pysyisi yksinkertaisena ja jotta se ei olisi liian raskas lukea. Myöskin liika informaatio herkästi hämmentää lukijaa, joka

ei asiasta ymmärrä mitään. Ohjeen viimeisin versio sai hyvää palautetta sekä opinnäytetyön ulkopuolisilta henkilöiltä että toimeksiantajan yhteyshenkilöltä sekä haastemiehiltä. Ohjeen heikkoudeksi jää kuitenkin se, että summaaristen asioiden vastuutuumari, lainkäyttöosaston johtaja eikä laamanni ehtineet antamaan palautetta ohjeelle ja antamaan sille viimeistä hyväksyntää.

Opinnäytetyö valmistui suunnitellussa aikataulussa. Opinnäytetyöprosessi olisi voinut olla hallitumpi. Ylivoimaisesta esteestä johtuen opinnäytetyön toteutus kärsi hiukan, mutta onnistuttiin kuitenkin pysymään opinnäytetyön suunnitellussa valmistumisajankohdassa. Tällä on osaltaan vaikutus myös työn lopulliseen tuotokseen eli ohjeeseen summaarisen asian vastaajalle, koska aikataulusta ollaan jääty jälkeen ja sitä on täytynyt kirriä. Toisaalta kireminen johti intensiiviseen työskentelyyn, jolloin työhön panosti kerralla kunnolla.

Opinnäytetyöprosessin aikana tutkittiin perusteellisesti vastaajan asemaa käräjäoikeuksien summaarisessa menettelyssä sekä menettelyn vaikutuksia vastaajalle. Prosessin aikana tietoperustassa tutkitut asiat laajensivat tutkijan tuntemusta asiaan liittyen.

Opinnäytetyöprosessin aikana summaaristen asioiden käsittely käytännön näkökulmasta sekä haasteen tiedoksianto summaarisessa asiassa tuli tutuksi. Tutkijalla ei opinnäytetyön alkaessa ollut myöskään käsitystä millaiset asiat vastaajia eniten askarruttavat, mutta tämäkin selveni opinnäytetyön myötä. Opinnäytetyön päätuloksen valmistuessa eli vastaajien ohjeen summaarisissa asioissa valmistuessa tarkoituksena on, että toiminta muuttuu siten, että haastemiehet laittavat ohjeen haasteen liitteeksi.

Opinnäytetyön aikana päätuloksen eli ohjeen muodostamiseen liittyviä haasteita olivat muun muassa se, miten ohjeesta saadaan sellainen, että kaikki ymmärtävät sen sisällön taustasta, koulutuksesta ja ammatista riippumatta. Tutkijan ja toimeksiantajan oli ehkä haastavaa hahmottaa, mitkä termit olivat asiasta tietämättömille liian vaikeita, sillä suurin osa termeistä olivat sekä tutkijalle että toimeksiantajille ilmiselviä asioita. Tämä ongelma ratkaistiin siten, että ohjetta luetutettiin sen luomisvaiheessa myös sellaisilla ihmisillä, joille termistö ja asia eivät olleet entuudestaan tuttuja. Tämän vuoksi ohjeesta tuli helppolukuinen, yksinkertainen ja ymmärrettävä.

Ohjeen luonnissa haastavaa oli myös se, miten asiat voidaan selittää ohjeessa yksiselitteisesti ilman, että siitä voi tehdä virheellisiä tulkintoja. Ongelmana oli siis, että moni ihminen voi tulkita saman tekstin eri tavalla. Tämän vuoksi ohjetta pyrittiin luetuttamaan mahdollisimman monella sen luomisvaiheessa, jotta monitulkintaisuus voitiin vähentää minimiin. Eri ihmiset kiinnittivät huomiota eri kohtiin ja asioihin, jolloin saatiin minimoitua ohjeen monitulkintaisuus.

Opinnäytetyö onnistui kokonaisuudessaan hyvin. Työn suurin vahvuus on sen tietoperusta ja teemahaastattelu. Tietoperustan avulla saavutettiin asiantuntijuus tutkittavassa asiassa ja

teemahaastattelun avulla saatiin kokonaiskuva vastaajien yleisimmistä kysymyksistä. Näiden osioiden onnistuessa hyvin, saatiin muodostettua ohje summaarisen asian vastaajalle. Asetetut tavoitteet saavutettiin ja prosessi onnistui kokonaisuudessaan haasteista huolimatta. Opinnäytetyössä määritetyt tutkimusongelmat saatiin ratkaistua. Toimeksiantajalle toimitettiin opinnäytetyön päätulos eli ohje vastaajille.

10 Lähteet

Painetut

Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2013. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Karttunen T., Laasanen H., Sippel L., Uitto T. & Valtonen M. 2015. Juridiikan perusteet. 5. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro.

Lappalainen & Vuorenpää 2017, 295-395. Teoksessa Frände D., Helenius D., Hietanen-Kunwald P., Hupli T., Koulu R., Lappalainen J., Lindfors H, Niemi J., Rautio J., Saranpää T., Turunen S., Virolainen J. & Vuorenpää M. 2017. Prosessioikeus. Oikeuden perusteokset. 5. uudistettu painos. Helsinki: Talentum.

Lappalainen J. & Hupli T. 2017, 1261-1263. Teoksessa Frände D., Helenius D., Hietanen-Kunwald P., Hupli T., Koulu R., Lappalainen J., Lindfors H, Niemi J., Rautio J., Saranpää T., Turunen S., Virolainen J. & Vuorenpää M. 2017. Prosessioikeus. Oikeuden perusteokset. 5. uudistettu painos. Helsinki: Talentum.

Lappalainen J. & Hupli T. 2017, 507-543. Teoksessa Frände D., Helenius D., Hietanen-Kunwald P., Hupli T., Koulu R., Lappalainen J., Lindfors H, Niemi J., Rautio J., Saranpää T., Turunen S., Virolainen J. & Vuorenpää M. 2017. Prosessioikeus. Oikeuden perusteokset. 5. uudistettu painos. Helsinki: Talentum.

Lappalainen J. & Hupli T. 2017, 811-829. Teoksessa Frände D., Helenius D., Hietanen-Kunwald P., Hupli T., Koulu R., Lappalainen J., Lindfors H, Niemi J., Rautio J., Saranpää T., Turunen S., Virolainen J. & Vuorenpää M. 2017. Prosessioikeus. Oikeuden perusteokset. 5. uudistettu painos. Helsinki: Talentum.

Lappalainen J. & Hupli T. 2017, 977-1127. Teoksessa Frände D., Helenius D., Hietanen-Kunwald P., Hupli T., Koulu R., Lappalainen J., Lindfors H, Niemi J., Rautio J., Saranpää T., Turunen S., Virolainen J. & Vuorenpää M. 2017. Prosessioikeus. Oikeuden perusteokset. 5. uudistettu painos. Helsinki: Talentum.

Niemi, M-L. 2014. Luotto-oikeus: Luottotyypit, perintäprosessit ja takaisinsaanti. Helsinki: Talentum.

Rovaniemen hovioikeuspiirin laatuhanke. 2015. Oikeudenkäynti riita-asioissa. Käsittelijän opas.

Vilkkä H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Virolainen & Vuorenpää 2017, 117-236. Teoksessa Frände D., Helenius D., Hietanen-Kunwald P., Hupli T., Koulu R., Lappalainen J., Lindfors H, Niemi J., Rautio J., Saranpää T., Turunen S., Virolainen J. & Vuorenpää M. 2017. Prosessioikeus. Oikeuden perusteokset. 5. uudistettu painos. Helsinki: Talentum.

Sähköiset

Etelä-Karjalan käräjäoikeus 2017. Summaariset riita-asiat. Viitattu 7.10.2018.

<https://oikeus.fi/karajaoikeudet/etela-karjalankarajaoikeus/fi/index/karajaoikeudentoiminta/riita-asiat/riidattomatvelkomusasiat.html>

Oikeusministeriö 2018. Tuomioistuinten työtilastoja vuodelta 2017. Viitattu 23.10.2018.

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160698/OMTH_11_2018_Tuomioistuinten_tyotilastoja_2017.pdf

Virallislähteet

Hallintolaki (434/2003)

HE 1/1998 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi Suomen Hallitusmuodoksi.

HE 190/2017 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta.

HE 79/1993 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi alioikeusuudistuksen siirtymäsäännöksistä sekä eräiksi muiksi alioikeusuudistuksen voimaanpanoon liittyviksi laeiksi.

HE 241/2006 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle luottotietolaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi.

KKO 2009:12

KKO 2015:60

KKO 2015:76

KKO 2016:55

Laki saatavien perinnästä (513/1999)

Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003)

Luottotietolaki (527/2007)

Oikeudenkäymiskaari (4/1734)

Oikeusministeriön asetus vastapuolen maksettavaksi tuomittavista oikeudenkäyntikuluista oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §:ssä tarkoitetuissa asioissa (1311/2001)

Suomen perustuslaki (731/1999)

Tuomioistuinlaki (673/2016)

Tuomioistuinmaksulaki (1455/2015)

11 Kuviot

Kuvio 1: Summaarisen asian sääntely oikeudenkäymiskaassa.....	12
Kuvio 2: Tavanomaisen summaarisen asian käsittely käräjäoikeudessa	15
Kuvio 3: Oikeudenkäyntikulut summaarisissa asioissa.....	20
Kuvio 4: Määräämis- ja virallisperiaate.	22
Kuvio 5: Tuomioistuimen toimivallan osa-alueet.	25
Kuvio 6: Valinnaiset oikeuspaikat riita-asioissa.	27
Kuvio 7: Laadullinen tutkimus.....	49
Kuvio 8: Haastattelumetodit laadullisessa tutkimuksessa.	50
Kuvio 9: Huomioitavaa laadullisessa tutkimuksessa.	52

12 Taulukot

Taulukko 1: Muutokset summaarisiin asioihin 1.9.2019 alkaen.	30
Taulukko 2: Kuluttajasaatavien perintäkulojen enimmäismäärät.	38
Taulukko 3: Kuluttajasaatavien perintäkulojen kokonaismäärät.	39
Taulukko 4: Henkilöluottotiedot ja niiden säilymisajat.....	43
Taulukko 5: Yritysluottotiedot ja niiden säilymisajat.	46
Taulukko 6: Teemahaastattelun tulokset.	55

13 Liitteet

Liite 1: Teemahaastattelun runko ja saadut vastaukset	65
Liite 2: Ohje summaaristen asioiden vastaajalle	66

Liite 1: Teemahaastattelun runko ja saadut vastaukset

Johdantoa haastatteluun

Haastattelun tarkoituksena on kartoittaa vastaajien yleisimpiä kysymyksiä käräjäoikeuksien summaarisissa asioissa.

Osallistujat

Nimi:	Anu Sainio	Nimi:	Kari Korvakangas
Asema:	Käräjäsihteeri, yksikkövastaava	Asema:	Haastemiesten esimies
Työkokemus: tehtävissä	8 vuotta summaaristen käsittelyä	Työkokemus:	28 vuotta haastemiehen

Teemat

Määräaika

Saako maksuaikaa? Huom. Ei anneta maksuaikaa vaan määräaika vastaukselle. Voiko tehdä maksusuunnitelman tai -sopimuksen?

Vaatimukset /maksaminen

Minne maksetaan? Pitääkö kaikki maksaa?

Peruutus tulee vasta sitten, kun kaikki maksettu kaikkine kuluineen, tapahduttava määräajassa.

Luottotiedot

Onko mennyt? Koska menee? Jos maksaa nyt meneekö? Samanaikaisista jutuista tulee erimittaiset merkinnät? Maksumerkintä ja merkinnän lyhentyminen? Maksoin, eihän tule merkintää?

Huom. Muut kuin käräjäoikeuden kautta tulevat merkinnät.

Esim., kun maksamatta 60 pv.

Haasteessa on väärä/virheellisiä tietoja

Mitä teen?

Oikeudenkäyntikulut

Onko pakko maksaa?

Eihän tämä juttu ole vielä edes käräjäoikeudessa...

Jos maksaa nyt kaiken muun, tarvitseeko maksaa?

Perintäkulut

Miten on näin paljon?

Määrän oikeellisuus?

Kanteen peruutus

Jos maksaa peruuntuuko?

Mitä tapahtuu, jos maksan? -> peruutus

Kysymykset liittyvät maksamiseen

Vastaus kanteeseen

Mitä pitää olla? Tarvitseeko tehdä, jos kanne totuudenmukainen?

Muutoksenhaku

Miten voi valittaa?

Muuta?

Vaihtoehdot tilanteessa:

1. Ei tee mitään -> Asia ratkaistaan yksipuolisella tuomiolla
2. Vastaa -> Asia muuttuu riitaiseksi
3. Toteuttaa kantajan vaatimukset -> Kantaja peruuttaa kanteen, mikäli tapahtuu määräajassa. Nämä selitetään tosi monelle tiedoksiannon yhteydessä.

Liite 2: Ohje summaaristen asioiden vastaajalle

OHJEITA VASTAAJALLE VELKOMUS- TAI HUONEENVUOKRA-ASIASSA

Olette saaneet haasteen velkomus- tai huoneenvuokra-asiassa. Lukekaa huolellisesti tiedoksiannon yhteydessä teille toimitettu haaste.

Asia voidaan ratkaista yksipuolisella tuomiolla, jos ette ilmoita vastustavanne kannetta haasteessa asetetussa määräajassa. Määräajan laskeminen aloitetaan siitä päivästä, kun olette saaneet tiedon haasteesta. Jos myönnätte kanteen, vastaaminen ei ole tarpeellista.

Yksipuolisella tuomiolla teidät tuomitaan maksuvelvolliseksi kantajan vaatimusten mukaisesti. Jos asia ratkaistaan yksipuolisella tuomiolla, tulee teille maksuhäiriömerkintä luottotietorekisteriin ja saatavan perintä voidaan siirtää ulosottoviranomaisen hoidettavaksi.

Kanteeseen vastaaminen

Voitte toimittaa kirjallisen vastauksen kanteeseen kärjäoikeudelle. Katso tarkemmat ohjeet vastaamiseen haasteesta. Huomaa, että asian riittauttamiseen liittyy aina kuluriski, sillä hävinnyt osapuoli maksaa molempien osapuolien oikeudenkäyntikulut. Mikäli myönnätte kanteen, vastauksen toimittaminen ei ole tarpeellista.

Maksaminen

Mikäli haluatte maksaa velkanne olkaa yhteydessä kantajaan. Kantajalta saatte tarvittavat maksutiedot, kuten summan, tilinumeron ja viitteen. Kun velka on maksettu kokonaan kuluineen, voi kantaja peruuttaa kanteen. Jos asiaan liittyy häätö, voi kantaja vaatia sitä saatavan maksamisesta huolimatta eikä kantaja tällöin peruuta kannetta häädön osalta. Jotta asiaa ei ratkaistaisi yksipuolisella tuomiolla, on peruutuksen oltava kärjäoikeudessa haasteessa asetetussa määräajassa, ellei määräaikaa olla pidennetty.

Seuraus vastaamatta tai maksamatta jättämisestä

Jos ette reagoi haasteeseen mitenkään, voidaan asia ratkaista yksipuolisella tuomiolla. Asiassa voidaan antaa yksipuolinen tuomio haasteessa asetetun määräajan kulumisen jälkeen.

Vaikutukset luottotietoihin

Lainvoimaisesta tuomiosta tai yksipuolisesta tuomiosta johtuvat maksuhäiriömerkinnät säilyvät luottotietorekisterissä 3 vuoden ajan. Mikäli maksatte saatavan kokonaan, voi merkinnän talletusaika lyhentyä 2 vuoteen. Mikäli saatte talletusaikana uuden merkinnän, voi talletusaika pidentyä 4 vuoteen. Huomioitahan, että maksuhäiriömerkinnän peruste voi olla muukin kuin yksipuolinen tuomio tai lainvoimainen tuomio. Esimerkiksi, jos velka on maksamatta yli 60 päivää, saattaa siitä tulla merkintä luottotietorekisteriin, jos luottoehdoissa on siitä mainittu.

Kärjäoikeuden yhteystiedot

Mikäli teillä on kysyttävää asiaan liittyen, ottakaa yhteyttä haasteen lopussa mainittuun käsittelijään.

HUOM! Tiedoksiannotodistuksessa mainittu viimeinen tiedoksiantopäivä koskee vain kärjäoikeuden henkilökuntaa.